

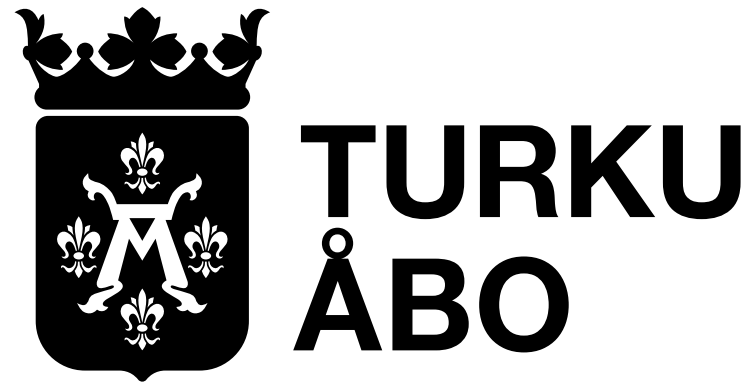
LUONNOS

LINNANNIEMEN TAIDEOHJELMA
Turun kaupunki

Linnanniemen alueesta tulee Turun ensimmäinen taidekaupunginosa ja taideohjelma on laadittu viitoittamaan tätä kehitystä. Taideohjelman laatimisesta on vastannut Frei Zimmer Oy. Työtä on ohjannut laaja ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet Turun kaupungin julkisen taiteen työryhmä sekä Linnanniemen suunnittelusta vastaavia ja ohjaavia tahoja sekä alueen toimijoita. Taideohjelma on hyväksytty xxxxx xx.xx.202x

Mihin tähdätään	5	Miten tehdään	40
Julkisen taiteen pitkät perinteet Turussa	7	Toteutuksen aikataulu	41
Linnanniemen alueen esittely	9	Taiteen rahoitus	42
Taiteen tavoitteet ja teemat	11	Toimijoiden roolit	43
Ihmisen ja taiteen kohtaaminen	13	Taideohjelman toteutuksen prosessi	45
Vastuu ympäristöstä	14	Taiteen hankinnan menetelmät	46
Pysyvyys ja väliaikaisuus	15	Sopimuskäytännöt	47
Osallistaminen	16	Lupamenettelyt	48
Tehdyt osallistamistoimet	18	Teosten omistajuus, elinkaari ja huolto	49
Mitä tehdään	22	Tekijänoikeus	49
Taiteen ja tapahtumien sijoittuminen	23	Viestintä	50
Taiteen paikat	24	Taideohjelman päivitys	51
Oleellisia reittejä	30	Termien selitys	52
Taide rakentamisen aikana	32		
Tapahtumat	35		
Tapahtumapaikat	36		
Aluetta kehittävät tapahtumat	37		
Yhteistyö sidosryhmien kanssa	38		

Mihin tähdetään

Linnanniemen alueen esittely
Taiteen tavoitteet ja teemat

Viime vuosien aikana on taide tullut entistä näkyvämmäksi osaksi rakentamista ja erityyppisten rakentamiseen liittyvien hankkeiden suunnittelua. Prosenttitaitteen edistämisen puitteissa tehdyn työn tuloksena on taiteen merkitys tullut näkyväksi ja toivotuksi elementiksi suunniteltaessa kilpailukykyisiä ja viihtyvyyteen panostavia kaupunginosia ja alueita.

Kaupunki- ja ympäristösuunnitteluun liittyvät strategiat ja monimuotoiset asukkaita ja ympäristöjen käyttäjiä aktivoimaan ja motivoimaan pyrkivät toimenpiteet voivat saada taiteesta toimivan työkalun. Taide tukee ja kertoo näistä tavoitteista inhimillisillä keinoilla tuoden ympäristöön viihtymistä, osallistamista ja ympäristön arvostamista lisääviä elementtejä. Taide voi olla mukana rakentamassa kohtauspaiikkoja, se voi mahdollistaa ajatusten vaihtoa ja keskustelua haastaessaan ympäristöä uusilla ja yllätyksellisillä tavoilla.

Taiteen tavoitteena voi olla esteettisten arvojen lisääminen, mutta onnistunut ja ympäristönsä kanssa dialogissa oleva taide on monimuotoisuudessaan aina myös jotain muuta. Taide voi olla se elementti, joka antaa alueelle tunnistettavan identiteetin ja tuo sen laajempaankin tietoisuuteen ikonisina, verkkokalvolle ja mieleen painuvina kokemuksina.

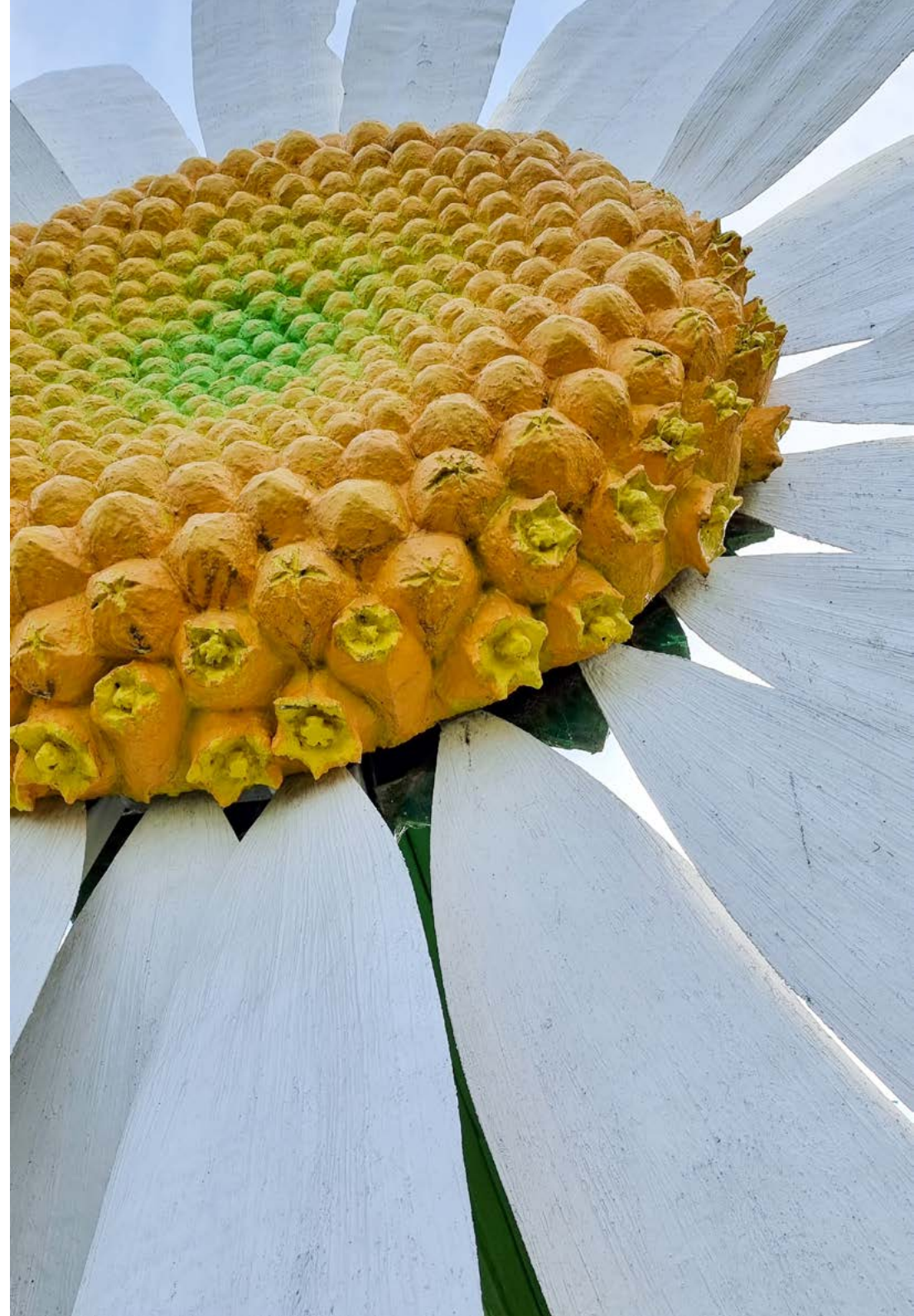
Julkinen taide tuo taiteen lähelle ihmisiä ja tekee taiteen kokemisen mahdolliseksi kaikille yhteiskunnan jäsenille. Taiteen kokeminen kuuluu perustavaa laatua oleviin ihmisoikeuksiin. Vrt.YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, artikla 27. ”Jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista.” . Taiteen paikka on siellä missä me ihmiset elämme ja kuljemme.

Julkisen taiteen pitkät perinteet Turussa

Turun kaupungin julkisen taiteen perinne on jo valmiiksi runsas ja monipuolinen. Turun paikallisidentiteettiä ovat muovanneet eri puolille kaupunkia sijoitetut teokset, joilla on kohotettu kansallistunnetta. Turussa on toiminut merkittäviä julkisen taiteen mesenaatteja, ja viime vuosikymmeninä kaupungin lisäksi myös yksityiset yritykset, yhdistykset ja yksityishenkilöt ovat edistäneet taloudellisesti ja käytännön toteutusten kautta taidehankkeita. Nykyään Turussa on yhteensä noin sata pysyvää ja määräaikaista julkista teosta, joiden lisäksi erilaiset taidetapahtumat elävöittävät kaupunkikuvaa. ([Turun julkisen taiteen ohjelma](#))

Taiteen edistämiskeskuksen TNS Kantarilta tilaama ja tammikuussa 2023 julkistettu yleisötutkimus selvitti kansalaisten käsityksiä taiteesta osana arkiympäristöä ja julkisia tiloja. Tutkimuksen mukaisesti 84 % turkulaisista haluaa taidetta arkiympäristöönsä. Saman tutkimuksen mukaan 84 % uskoo, että taide parantaa ympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta ja 60 %, että taide nostaa alueen tai kiinteistön arvoa. (<https://www.taike.fi/fi/lehdistotiedotteet/tulee-sellainen-sivistynyt-olo-julkisen-taiteen-suosio-pysyy-vakaana>)

Myös laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) velvoittaa kuntia edistämään kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä. Laissa edellytetään kuntia tarjoamaan puitteita ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle sekä edistämään kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. [Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), 3 §].

Turun yhteinen Kulttuurilupaus: Taiteen ja kulttuurin aika! on osaltaan kaupungin yhteinen strateginen ja visioimainen näkymä kulttuurin kehittämisestä Turussa vuoteen 2029 asti. Kulttuurilupaus toimii pormestariohjelman juontuvan kulttuurin kärkihankkeen perustana vuosina 2022–2025. Linnanniemen taideohjelman laatiminen ja sen toteuttaminen konkretisoi osaltaan sekä Kulttuurilupauksen että kuntien kulttuuritoiminnan lain toimeenpanemista.

Turun tavoitteena on olla kaupunkistrategian mukaisesti hiilineutraali kaupunki vuoteen 2029 mennessä. Tavoite huomioidaan myös Linnanniemeä suunniteltaessa ja rakentaessa. Myös alueen taiteelle asetetaan päästötavoitteita.

Taideohjelma on laadittu niiden suunnitelmien ja tietojen perusteella, jotka ovat olleet saatavilla sen laatimisen aikana. Taideohjelman ja siihen kirjattujen linjauksien päivityksen tarve tulee arvioida Historian ja tulevaisuuden museon arkkitehtuurikilpailun sekä maisema- ja arkkitehtuurikilpailun jälkeen sekä alueen rakentumisen vaiheistuksen valmistuessa.

Linnanniemen alueen esittely

Linnanniemen alue sijaitsee Aurajoen länsirannalla tervehtien meren suunnalta ensimmäisenä Turkuun saapuvia. Tätä Turun linnan ja satama-alueen ympäristöä uudistetaan kattavasti tulevien vuosikymmenten aikana. Osana uudistuksia myös historiallisesti tärkeä Linnanniemi kehittyy entistä monipuolisemmaksi, ympärivuotisen kaupunkikulttuurin keskuksesi. Linnanniemen ainutlaatuinen sijainti keskusta-alueen, historiallisen ympäristön, joen ja meren kohtauspisteessä tarjoaa erinomaisen ympäristön erilaisille palveluille ja merellisille toiminnoille, rantaan asti ulottuville ulkoilualueille sekä uudelle Historian ja tulevaisuuden museolle.

Satamatoiminnalla on suuri merkitys osana Turun historiaa. Nykyinen niemenkärjen peittävä satama-alue kuitenkin katkaisee kaupunkikeskustan yhteyden mereen. Alueen potentiaalia pyritään kehittämään käynnissä olevalla Ferry Terminal Turku -hankkeella. Hankkeen myötä satama-alueelle valmistuu uusi laivayhtiöiden yhteisterminaali, jolloin Aurajokisuun länsirannan maa-alue sekä Turun linnan ympäristö vapautuu uudennlaiselle kaupunkikehitykselle.

Linnanniemen mahdollisia kehitysvaihtoehtoja tutkittiin vuonna 2020 järjestetyllä kansainvälisellä ideakilpailulla, johon saatiin yhteensä 127 kilpailuehdotusta. Kilpailussa etsittiin uuden asemakaavoituksen pohjaksi sekä eheää kokonaisideaa

että monipuolisia kehittämis ehdotuksia. Kilpailun voitti liettualaissuomalainen ryhmittymä After Party ehdotuksellaan ”Kolme palaa”. Suunnitelmassa Linnanniemen alue jaetaan nimensä mukaisesti kolmeen osaan, jolla jokaisella on omat toiminnalliset erityisluonteensa. Suunnitelman mukaisesti aluetta tullaan uudistamaan vaiheittain, jolloin erilaiset tilapäiset käyttötarkoitukset varmistavat alueen viihtyisyyden ja vetovoiman hankkeen kaikissa vaiheissa. Alueen ensimmäiset uudisrakennukset ovat vuonna 2027 avautuva yhteisterminaali sekä vuonna 2030 valmistuva Historian ja tulevaisuuden museo. Lähde: <https://www.turku.fi/linnanniemi>

Taideohjelma kytkeytyy tiiviiksi osaksi Linnanniemen jo valmiina olevia rakenteita, toimijoita, museoita ja fasiliteettejä hyödyntäen niitä parhaalla mahdollisella tavalla. Kaikkea alueen toimittaa ei tarvitse eikä tule koordinoida osana taideohjelman toteutusta. Alueen taideohjelma luo kuitenkin innovatiiviset raamit taiteen ja tapahtumallisen toiminnan kehittämiseen tulevaisuudessa.

Taiteen tavoitteet ja teemat

Linnanniemen taiteelle on asetettu erilaisia tavoitteita, joita toteutettava taide ja järjestettävät tapahtumat pyrkivät täyttämään. Linnanniemestä tulee Turun ensimmäinen taidekaupunginosa ja sen halutaan näkyvän alueella selkeästi. Tavoitteena on, että kaikki alueelle saapuvat todella huomaavat saapuneensa taidekaupunginosaan. Taiteen halutaan tekevän alueesta elävän ja viihtyisän sekä tuovan esiin myös kaupungin ekologisia arvoja. Taide ja tapahtumat houkuttelevat paikalle niin kaupunkilaisia kuin myös ulkopaikkakuntalaisia ja laivalla satamaan saapuvia turisteja. Linnanniemestä muotoutuu vuosien saatossa kaupungin uusi ajanvieton alue, jossa kaikki viihtyvät ja tuntevat itsensä tervetulleiksi.

Linnanniemen taidetta halutaan toteuttaa avoimesti ja yhteistyössä monenlaisten toimijoiden kanssa ja siksi taideohjelman valmistelussa osallistumiselle annettiin erityisen suuri arvo ja rooli. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa Linnanniemi voi toimia monenlaisten erilaisten tapahtumien alustana, väliaikaisten taidehankkeiden kotina, vaikuttavien pysyvien taideteosten sijoituspaikkana sekä erilaisen oppilaitosyhteistyön alustana.

Linnanniemen taiteelle on asetettu temaattisia lähtökohtia, joita alueen taiteen - niin pysyvän kuin väliaikaisenkin - toivotaan ilmentävän. Linnanniemen sijainti tuo merellisyyden teemat kuten saariston ja Itämeren selkeästi keskiöön. Myös kansainvälisyys - satamasta on lähdetty pois ja saavuttu takaisin kautta aikojen - tuo satamatoimintojen kautta kiinnostavia lähtökohtia taiteelle. Alueelle sijoittuva Turun linna tuo historiallista perspektiiviä rakentuvaan alueeseen ja nousee entistä selkeämmin alueen kirkkaimmaksi

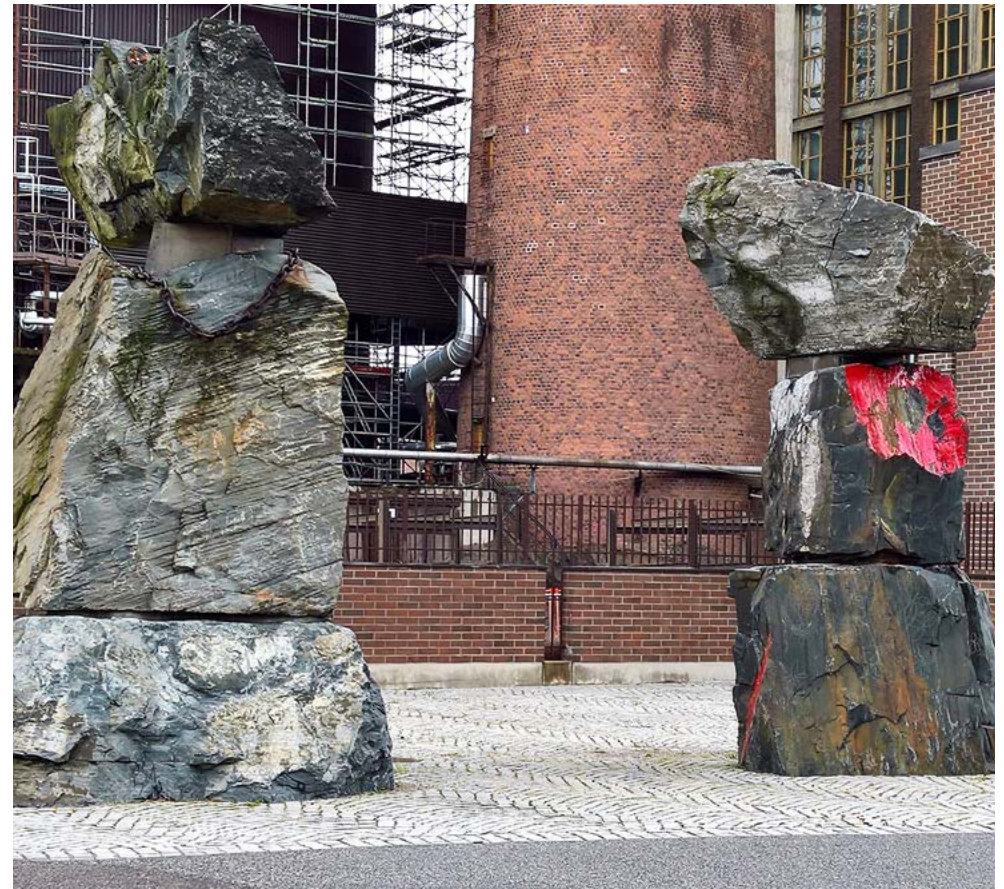
maamerkiksi. Lisäksi ekologiset ja resurssiviisaat lähtökohdat niin taiteelle kuin alueen muullekin suunnittelulle luovat temaattisesti kiinnostavia ja ajankohtaisia mahdollisuuksia taiteen toteutukseen.

Meri ja merellisyys ovat satamakaupunkien julkisen taiteen toistuva teema: Nizzassa on Bernar Venetin Neuf lignes obliques -teräsveistossarja, Barcelonassa Kolumbuksen monumentti ja Helsingissä Maria Dunckerin kiviveistos Liian painavat vieraat. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että teema olisi kulunut. Pikemminkin voi ajatella, että taiteen kautta syntyy merenrantakaupunkien kansainvälinen dialogi. Kaupungeissa vierailevat muodostavat oman dialoginsa näiden merelle katsovien teosten välille.

Julkisen taiteen teemat eivät tarkoita kuvittamista tai taidekilpailuja, jotka tuovat mieleen lapsuuden piirustuskilpailut ja niiden pakolliset aiheet. Teemat ovat tulkittavia, ja teokset, jotka niitä käsittelevät ovat teemastaan huolimatta mieluiten monitulkintaisia ja tällä tavoin aikaa kestäviä. Historia on läsnä alueella Turun linnan kautta mutta teos, joka käsittelee historian ja muutoksen teemoja voi lähtökohtaisesti kommentoida sitä, elää sen rinnalla tai jopa olla osa sitä. Historia ja muutos istuvat teemoina hyvin myös virtuaalisten teosten aiheiksi ja pystyvät käsittelemään teemoja myös pedagogisesti.

Ympäristön ja ekologisuuden teemoja ei voida sulkea pois, kun tehdään julkista taidetta alueelle, joka on liikennekeskus Itämeren rannalla. Teemoja voi käsitellä monella eri tapaa, joista yksi on materiaalitomuus. Taide voi olla tapahtuma tai tunnelma. Toisaalta vastakohtaisesti alueelle sopisi ekologisia arvoja noudattava ympäristötaideteos, jossa ympäristöstä muovattaisiin tilallinen teos. Se eläisi erilaisena vuodenajoista riippuen ja ajan saatossa sulautuisi enemmän ja enemmän osaksi ympäristöään.

Linnanniemen taideohjelman tärkeä osa on alueen kansainvälisyys ja siihen liittyvä matkustaminen. Alue on ollut erilaisten kulttuurien luonnollinen kohtaamispaikka ja se on myös jatkossa alueen tärkeä ominaispiirre. Samalla tavoin kansainvälisyys on myös taideohjelmassa keskeistä ja tunnistettavaa. Taide saapuu alueelle monin tavoin ja monista eri suunnista ollen näkyvä ja aktiivinen osa alueen kulttuuritarjontaa.

Ihmisen ja taiteen kohtaaminen

Ihmisen ja taiteen kohtaamisessa kiinnitetään usein kaikki huomio siihen, mitä tapahtuu kokijan mielessä tunnetasolla tai ajatusprosesseina. Tällöin saattaa unohtua, että ensimmäinen kohtaaminen tapahtuu kuitenkin fyysisellä tasolla. Fyysinen kohtaaminen on pääsääntöisesti näkemistä tai kehoallista kokemista. Kun suunnitellaan näiden fyysisten kokemusten rytmiä tietyllä alueella, on tärkeä kiinnittää huomiota teosten mittakaavaan, lähestyttävyyteen ja sijaintiin.

Kun puhutaan taiteen fyysisestä kohtaamisesta näkemisen tasolla, yksi paljon käytetty efekti on teoksen koko. Kohtaamiskokemuksen luontevana mittarina toimii oma keho: sitä pienempi koetaan pienennä ja suurempi suurena. Kokemukseen voi vaikuttaa myös jalustoilla ja vastaavilla rakenteilla, jotka koetaan osana kokonaisuutta. Kerrostalojen päätyseinään tehdyt suuret muraalit edustavat tehokeinon tällä hetkellä keskustelluista toteutustapaa. Muraali ottaa parhaimmillaan huomioon rakennuksen mittakaavan ja keskustele sen kanssa. Jos ainoa sisältö on suuren mittakaavan tuoma efekti, voi se toistuvana menettää nopeasti tehonsa ja alkaa ärsyttää.

Taiteen sijoittaminen alueelle muistuttaa koreografian työtä. Draaman kaari, ajallinen horisontaalisuus ja kokijan huomioiminen pitää rakentaa konkreettisella tasolla. Oman haastensa tuovat alueella toimivat tai usein siellä käyvät ihmiset. Heidän näkökulmastaan erilaisten tehokeinojen käyttö muuttuu ajan myötä arkipäiväiseksi. Usein vierailevaa on helpoin miellyttää joko aikaa kestäville ratkaisuille tai kokemuksille, jotka vaihtuvat tiheään.

Vastuu ympäristöstä

Turun tavoitteena on olla vuonna 2030 yksi maailman johtavista ilmasto- ja luontokaupungeista ja saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2029 mennessä. Lisäksi saariston pääkaupunkina Turulla on erityinen vastuu ainutlaatuisen meriluonnon säilymisestä. Linnanniemen alueen taiteelle määritellään sama hiilineutraalisuustavoite kuin koko kaupungille. Linnanniemen taide voi myös olla työkalu luonnon monimuotoisuuden lisäämisessä sekä ilmaston muutokseen sopeutumisessa esimerkiksi toteuttamalla teoksia, jotka luovat viilentäviä varjoja, tuovat alueelle vihertaidetta tai mehiläisiä ja muita ötököitä houkuttelevia istutuksia ja rakenteita. Taide voi osaltaan myös kompensoida siitä syntyviä päästöjä esim. tuuli- aurinkovoimaa synnyttävien teosten muodossa.

Linnanniemen taiteen toteutuksessa pyritään hyödyntämään vielä taideohjelman laatimisen aikana kehitysvaiheessa olevaa Hiililaskuria. Tavoitteena on laskurin avulla todentaa ja laskea niitä päästöjä, joita alueen julkiset teokset synnyttävät. Vuosina 2022–2023 käynnissä olevan Circwaste-hankkeen rahoituksella tehdään aiemmin kehitetystä taideteoksen hiilipäiväkirjasta julkisen taiteen ympäristöjalanjäljen laskemisen mahdollistama sähköinen laskentatyökalu ja käyttäjän opas. Laskurin on tarkoitus helpottaa taiteilijoita päästölaskentaa vaativissa kohteissa, sekä taiteellisen työn ilmastonäkökulmien huomioimisessa. Lisäksi herätetään keskustelua taiteen vaikutuksista yhteiskuntaan ja edistetään luovien alojen kestävyyssiirtymää. Laskuri ja siihen liittyvä käyttäjän opas julkaistaan kesän 2023 aikana. Mahdollista ja todennäköistä on, että tulevaisuudessa käytössä on muitakin hiilipäästöjen laskentaa helpottavia laskureita, joita pystytään hyödyntämään taideohjelman toteutuksessa.

Linnanniemen taide voi teosten kautta myös ottaa aktiivisesti kantaa keskusteluun taiteen ja kulttuurin ekologisesta kädenjäljestä. Julkisen taiteen avulla voidaan kiinnittää ihmisten huomiota ympäristöasioihin vaikuttamalla konkreettisesti taiteen tuottamisen ympäristövaikutuksiin, kannustamalla liikkumaan julkisilla, kävellen tai pyörällä tai viestimällä teoksen sisällön ympäristöä käsittelevästä teemasta.

Pysyvyys ja väliaikaisuus

Linnanniemeä rakennetaan tulevaisuutta varten ja esimerkiksi toteutettavien maamerkkiteosten on luontevinta olla sikäli pitkäikäisiä, että säilyvät alueen imagon ilmentäjinä pitkään alueen valmistuttua. Kaiken toteutettavan taiteen ei kuitenkaan tarvitse olla pysyvää. Varsinkin rakentamisen aikana erilaiset tilapäiset taideprojektit ja tapahtumat voivat ottaa haltuun muutoin autioksi ja kolkoksi jäävää tilaa ja tehdä siitä lähestyttävämpää. Osa taiteesta voi olla myös rakentamisen myötä muuttuvaa ja orgaanisesti kehittyvää. Osallistavat projektit voivat kasvaa yleisön käsissä jopa vuosien ajan.

Väliaikaisesti autiona oleviin paikkoihin on mielekästä luoda kiinnostavaa ja kulttuurisesti merkittävää kaupunkitilaa. Kun tämä tapahtuu kaupunkilaisten itsensä toimesta, alueen identiteetti kehittyy kuin itsestään. Alue alkaa kantaa tarinoita, sisältää muistoja ja omata merkityksiä jo ennen kuin siellä on pysyvää toimintaa tai asukkaita. Siksi väliaikainen kaupunkitilan haltuunotto on tehtävä mahdollisimman helpoksi. Parhaimmillaan se synnyttää hauskoja palveluiden ja omaehtoisen taiteen kohtaamispaikkoja, joissa on edellytyksiä myös palvelualan yritysten toiminnalle. Esimerkkinä tällaisesta omaehtoisesta palvelukeskittymästä voisi pitää vaikka Berliinin Holzmarkt 25 -aluetta, joka on tosin jo vakiintunut paikoilleen. Myös Linnanniemen alueella voidaan miettiä tiloja pienimuotoiselle yrittämiselle, meren läheisille ravintolapalveluille ja vaikka käsityöläismarkkinoille.

Väliaikainen taide seuraa usein väliaikaista yrittämistä ja syntyy omaehtoisesti. Tämä on kustannustehokas tapa luodaseudulle viihtyvyyttä ja esimerkki siitä, että kaikkia luovia toimintoja, taiteen muotoja ja paikkoja ei tule määritellä taideohjelmassa.

Lisäksi on syytä muistaa, että väliaikaista taidetta voidaan toteuttaa alueelle myös pitkän rakentamisajan jälkeen. Rakentamisen valmistuttua väliaikainen taide voi tehdä alueelle interventioita yllättää paikoissa, joissa taidetta ei ole totuttu näkemään ja täydentää osaltaan tapahtumien tunnelmaa.

Osallistaminen

Asukas- ja asiakaslähtöisyys korostuu Turun kaupungin strategiassa ja osallistaminen kuuluu Kuntalain (22 §) mukaan kunnan velvollisuuksiin. Julkinen taide tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia ihmisten osallistumiseen ja yhteisöllisyyden kokemuksiin.

Voidaan sanoa, ettei kaupunkitilaa tai mitään ihmisen luomia rakenteita ole olemassa ilman ihmisten kokemusta niistä. Jotta Linnanniemen taideohjelmasta ajan myötä muodostuu monimuotoisesti puhutteleva ja yleisön omakseen tuntema taidekokonaisuus, osallistaminen nostettiin keskiöön jo taideohjelman laatimisen varhaisessa vaiheessa.

Osallistamisen tavoitteena oli löytää taideohjelman suunnittelulle vahva ihmisten aitoihin kokemuksiin ja toiveisiin pohjautuva perusta ja kerätä mahdollisimman laajasti eri näkökulmia taideohjelman laadintaan sekä myöhemmin testata, miten taideohjelmassa ehdotetut toimet ja ajatukset otetaan vastaan. Osallistamisen toivoimme vastaavan erityisesti kysymyksiin, mitä toiveita taiteelle ja tapahtumille on, mitä erityisesti tulee painottaa, mitä välttää?

Näimme tärkeänä, että osallistamista tehtiin juuri sille käyttäjäkunnalle, joiden toivotaan ja uskotaan Linnanniemen alueella tulevaisuudessa vierailevan ja viettävän aikaansa. Tavoitteiden kannalta oli olennaista, että osallistamistoimet toteutettiin vaihtelevilla metodeilla niin, että ne tavoittivat mahdollisimman paljon eri toimijoita ja tahoja.

Osallistamisesta tehtiin aikataulutettu suunnitelma, jota muokattiin hieman ensimmäisten osallistamisten tulosten ja niihin osallistuneiden ryhmien perusteella.

Eri osallistamistoimien tuloksissa korostui positiivisuus sekä taiteen kokemisessa, että sen Turusta välittämässä viestissä. Erityisesti taiteen toivotaan olevan kokemuksellista, osallistavaa sekä vaikuttavaa ja sijoittuvan kulkureiteille ja sinne missä ihmiset viettävät aikaansa.

Toimia:

- Kokemuskävelyt ja teams-haastattelut
- Kulttuurikahvit-verkoston ja kulttuuri ja nuorisolautakunnan työpaja
- Tapaaminen kulttuurikampanjan ohjausryhmän kanssa
- Turunpäivän esittelypiste ja kuvagalleria
- Tapahtumajärjestäjien infotilaisuus
- Nettikyselyt alueen asukkaille ja yrittäjille, kulttuurityöpajan osallistujille, kulttuurikampanjan ohjausryhmälle ja tapahtumajärjestäjille

Tehdyt osallistamistoimet

Kokemuskävelyt

Alueelle tehtiin kaksi ohjattua kävelykierrosta, ensimmäinen kaupungin edustajille ja heidän kokemuksistaan hieman muokattuna erilaisten sidosryhmien kutsutuille edustajille. Kierrosten aikana käytiin keskustelua alueen tulevaisuudesta erityisesti taiteen näkökulmasta pysähtyen etukäteen valituille kriittisille kohdille. Pysähdyksillä kerrottiin alueen suunnitelmista tarkemmin ja ohjattiin keskustelua tiettyihin aiheisiin. Koko kierrokset videokuvattiin keskustelun analysointia varten. Kierrosten jälkeen osallistujia pyydettiin täyttämään kyselylomake, jonka kysymykset kohdistuivat täsmällisemmin kierroksen aikana käsiteltyihin aiheisiin. Kahden osallistumaan estyneen sidosryhmän edustajan kanssa käytiin kierros läpi virtuaalisesti Teamsin avulla.

Kävelyjen keskusteluissa korostui:

- Toiveet toiminnallisuudesta ja inklusiivisuudesta
- Reclaim the land –ajatus koskien niin koko aluetta, kuin sinne (tilapäisesti) jääviä rakenteita
- Tapahtumien kirjo ja mahdollistaminen
- Meren ja saariston läheisyys
- Maataide, vihreys
- Yllättävyys

Työpaja

Kulttuurikahvit -verkostolle ja Kulttuuri ja nuorisolautakunnalle järjestettiin työpaja, jossa muutaman muun ajankohtaisen aiheen ohella käsiteltävänä oli Linnanniemen taideohjelma. Paikalla oli runsaasti kulttuurialojen edustajia ja tilaisuudessa saatiin hyvin esille kulttuurin tuottajien toiveita taiteen kehittämisestä.

Pajassa osallistujat saivat poimia valikoimasta taidekortteista kuusi sellaista, jotka parhaiten kuvaavat niitä tavoitteita, joita he pitivät tärkeimpinä alueen kannalta. Heitä pyydettiin myös merkkamaan kartalle ne kohdat, jotka alueella ensisijaisesti tarvitsisivat taidepanostuksia. Myös työpajan osallistujia pyydettiin osallistumaan tapahtuman jälkeen kyselytutkimukseen.

Työpajan keskusteluissa korostui:

- Keskeisinä teemoina nousivat taiteen ja sen kokijan suhde, yllätyksellisyys, elämykset ja toiminnallisuus
- Paikkakyselyssä korostuivat kokoontumisen paikat ja kulkureitit
- Toivottiin dialogia kulttuuritoimijoiden, erityisesti tapahtumajärjestäjien kanssa

Turunpäivän kuvaseinä

Turun päivänä 18.9.2022 järjestettiin kaupungintalolla vierailijoille mahdollisuus valita taidekorttien joukosta yksi tai useampi itseä eniten miellyttävä taiteen ominaisuus. Kävijät kuvattiin mieleisensä kortin kanssa Polaroid-kameralla ja kuvat muodostivat päivän mittaan turkulaisten toiveiden gallerian. Tapahtuma tavoitti hyvin erityisesti nuoria ja pääsimme kuulemaan laajasti kaupunkilaisten toiveita taiteen toteutuksesta. Taidekortin kanssa itsensä kuvautti yhteensä 168 ihmistä ja toiveita he esittivät 214 kappaletta.

Keskusteluissa ja osallistujien valinnoissa korostui positiivisuus ja näytettävyyys. Yli kymmenen ääntä viidestäkymmenestä eri vaihtoehdosta sai: Ulkokalusteet, Suuri, Tapahtumallinen, Valotaide, Muraali ja Iloinen.

Tapahtumajärjestäjien tapaaminen

Taideohjelma esiteltiin tapahtumajärjestäjien infotilaisuudessa 10.11.2022 ja tilaisuuden jälkeen tapahtumajärjestäjillä oli mahdollisuus jäädä keskustelemaan alueen tavoitteista ja tarpeista tapahtumien järjestämisen näkökulmasta. Tilaisuudessa keskusteltiin yksittäisten toimijoiden kanssa ja kaikkia osallistuneita pyydettiin täyttämään lyhyt nettikysely tapahtumien tarpeista.

Kyselyt

Kyselyitä järjestettiin em. mainituille kohderyhmille, sekä heidän lisäksi suoraan alueen asukkaille ja yrittäjille. Kysymykset olivat osittain kohderyhmille räätälöityjä, mutta yleisluonteiset kysymykset toistuivat ryhmältä toiselle, jotta keskeisiin taideohjelman sisältöön vaikuttaviin kysymyksiin saatiin suurempi otanta. Siitä huolimatta, että kyselyjen mukaan nettikyselyt olivat toivotuin tapa osallistamiseen myös jatkossa, vastausaktiivisuus jäi hieman vaisuksi. Kyselyihin osallistuneista kolme neljänestä oli iältään 41–60 vuotiaita.

Kaikki kyselyihin vastanneet pitivät julkisen taiteen tuomista alueelle hyvänä ajatuksena ja kaiken kaikkiaan suhtautuminen taiteen vaikutuksiin oli positiivista.

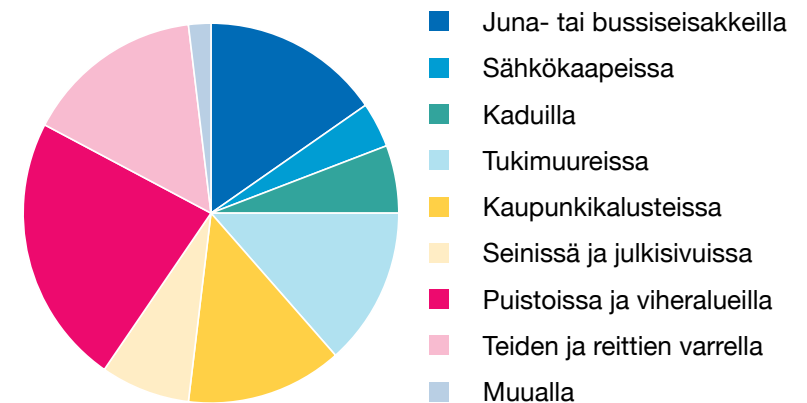
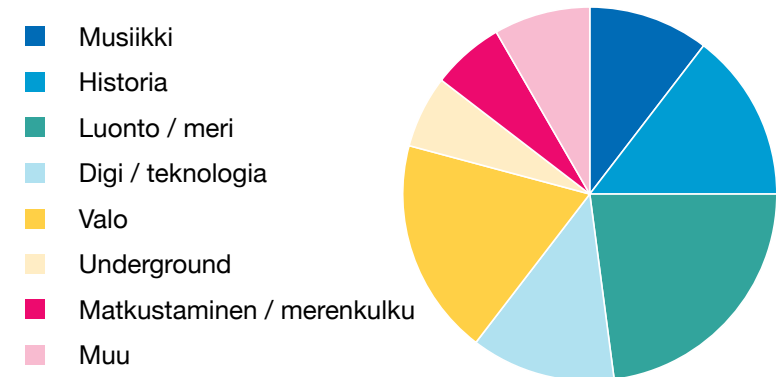
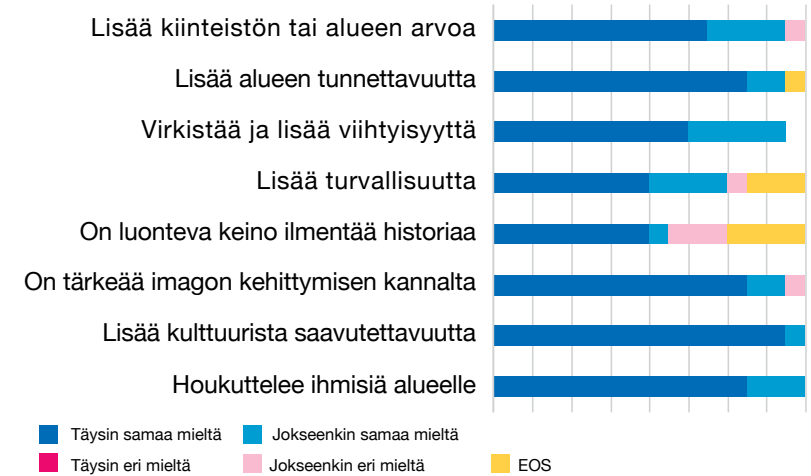
Kysymys taiteen lajeista jakautui hyvin tasaisesti, eikä selkeää yhtä tapaa noussut yli muiden. Teemoissa painotus toiveissa oli selvempi ja kärkeen nousi Luonnon, meren ja valon lisäksi historia ja digitaalisuus/teknologia. Vastaajat haluavat nähdä taidetta oleskelun ja liikkumisen ympäristöissä. Puistot, julkisen liikenteen odotuspaikat, kävelyreitit sekä kaupunkikalusteet nousivat kärkeen.

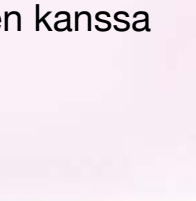
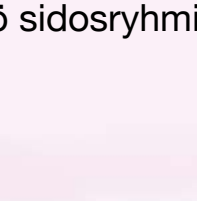
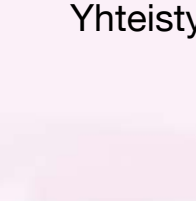
Kaiken kaikkiaan osallistamisen kautta nousi esille toiveet taiteen kohottavista vaikutuksista. Linnanniemen taiteen halutaan olevan positiivista ja saavutettavaa, inhimillisellä tavalla vaikutuksen tekevää ja elämyksellistä. Sen toivotaan korostavan Turun ja Linnanniemeä ympäröivän kauniin meriluonnon parhaita puolia. Poikkeuksetta taiteen toivottiin sijoittuvan niille paikoille, joissa ihmiset viettävät aikaansa, oli se sitten kävellen, puistosta nauttien tai liikennevälineitä odottaen. Taideohjelman suunnittelussa on pyritty ottamaan nämä toiveet huomioon tarkasti.

Mielestäni taide...

Taiteen teemat?

Missä taidetta?

Mitä tehdään

Taiteen sijoittuminen alueelle
Taide rakentamisen aikana
Yhteistyö sidosryhmien kanssa

Taiteen ja tapahtumien sijoittuminen

Linnanniemen alueella tärkeiksi taiteen ja tapahtumien sijoittumisen kohdiksi nousevat tietyt kohtaamisen ja alueelle saapumisen solmukohdat sekä erityisesti jalankulun ja pyöräilyn osalta merkittävät reitit ja väylät. Tavoitteena on, että kaikki alueelle saapuvat - niin julkisilla, kävellessä tai vesiteitsekin - huomaavat tullessaan taidekaupunginosaan. Alueen taideteokset sijoitetaan niin, että ne ovat nähtävissä erityisesti kävellessä ja pyöräillessä tehden reittejä mielenkiintoisiksi ja kannustaen käyttämään päästöttömiä keinoja liikkumiseen. Merellisen sijaintinsa vuoksi tavoitteena on, että ainakin yksi alueen pysyvistä taideteoksista sijoittuisi tai kytkeytyisi mereen. Myös alueen tapahtumapaikat suunnitellaan sijoittuvan alueelle niin, että ne ovat hyvin saavutettavissa. Pysyvien teosten lisäksi alueelle on ideoitu vähintään yhtä virtuaalista teosta, joka voisi lähteä syntymään yhteisöllisesti jo alueen rakentamisaikana. Teos toimisi ikään kuin alueen virtuaalisena vieraskirjana, joka kehittyy ajan kuluessa.

Taiteen paikat

Satamaterminaalin ympäristö

Uuden Satamaterminaalin edustalle muodostuu suuri aukiomainen tila, johon tavoitellaan vihreyttä ja kutsuvuutta. Taiteen sijoittaminen paikalle on luontevaa. Mahdollisia taiteen muotoja voivat olla maataide, suuri veistos tai ympäristötaideteos. Taide tai normaalia korkeatasoisempi arkkitehtuurinen suunnittelu voisi yhdistyä myös osaksi ratikkapysäkin katosta. Lopputuloksena voisi syntyä näyttävä taidekatos, joka tavalla tai toisella sulautuisi osaksi puistomaista ympäristöä.

Juhana Herttuan puistokadun varteen rakentuva parkkitalo tulee lähes tiehen kiinni, muodostaen merkittävän porttimaisen elementin alueelle saavuttaessa, joka on luonteva taiteen paikka. Parkkitalon paikkaa ei ole vielä täysin päätetty ja parkkitaloon voisi myös sijoittua muita toimintoja pysäköinnin lisäksi, esimerkiksi ulkoilmaelokuvateatteri katolla.

Juna-asemalta johtaa yhteisterminaalille mahdollisesti katettu kävelyväylä. Toteutuessaan sen katos tai muut rakenteet voisivat toimia taiteen alustana.

Vihreyden lisäksi alueelle tavoitellaan elementtejä, joka tekevät paikasta tunnistettavan. Taide voi yhdistyä osaksi viherympäristöä kekseliäällä tavalla, kuten Yaoi Kusaman Obseción Infinita -teoksessa Buenos Airesissa, joka valjastaa puut taiteen jalustaksi.

Lakwenan "Here We Come, Here We Rice" Lontoossa verhoaa rakennuksen julkisivua, mikä on mahdollista myös parkkihallin julkisivussa tai yhdistyen katettuun kävelyväylään.

Linnanpuisto

Nykyinen vihreä Linnan ympärillä oleva puistoalue säilyy pääpiirteiltään nykyisenä, mutta puisto tulee laajenemaan meren äärelle satamatoimintojen siirtyessä pois nykyiseltä paikaltaan. Puistoalueelle on suunniteltu erityisesti maataidetta tai vihertaidetta, mutta muitakaan taiteen muotoja ei rajata pois.

Puistoon yhdistyvän taiteen lisäksi aluetta vielä nyt halkova mutta tulevaisuudessa pois siirtyvästä junaradasta jätetään rakenteita muistuttamaan vanhasta. Paikalle jätetään yksi tai muutama vanha vaunu, jotka toimivat graffitiseinän tapaisina alustoina taiteelle.

Tämän hetkisen suunnitelman mukaan kesällä 2024 tulee käynnistymään puistoa koskeva maisema-arkkitehtuurikilpailu. Kilpailun lähtötietoihin määritellään taiteen mukaantulo kuten myös ajatukset graffiti-vaunujen sijoittumisesta alueelle.

Linnanpuiston tulevaisuuden taide voi muokata puiston maastoa samankaltaisesti kuin Nancy Holtin Yltä ja alta- maataideteos Pinsiössä. Teokset tai teoksen osat voivat myös sijoittua ympäri puistoa muodostaen kiinnostavaa tutkittavaa, kuten Sara Hildenin taidemuseon veistospuistossa Tampereella.

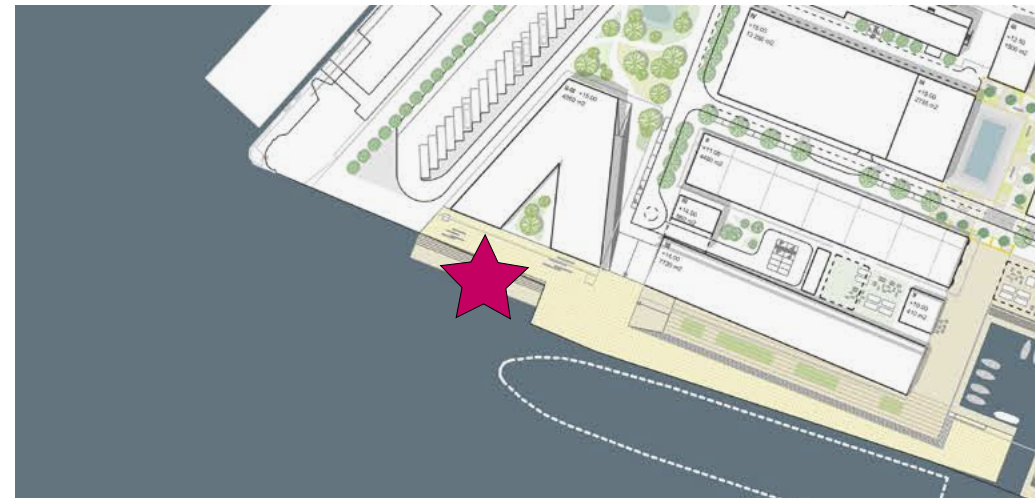
Kärki

Linnanniemen kärjessä ollaan lähimpänä merta ja saaristoa, näkymät aukeavat kohti vesistöä. Kärjen suunnitelmat toimintojen osalta ovat vielä auki, mutta tavoitteena on siitä mahdollisimman suuren osan pitäminen kaupunkilaisille avoimena alueena.

Tavoitteena on, että paikalle toteutettu teos voisi jollakin tavalla ulottua jopa vesialueelle tai ainakin olla vuoropuhelussa sen kanssa. Mahdollisuutena voisi olla jonkinlainen näkötorni kokonaistaideteoksena tai taiteen alustana.

Paikka on aidosti erityislaatuinen ja varsinkin vesialueeseen kytkettynä asettaa taiteen suunnittelulle haasteita, jotka voisivat herättää kiinnostusta laajasti. Sijaintia ehdotetaan kansainvälisen taidekilpailun paikaksi. Kärjen vapautuminen yleisölle ennen rakentamista avaa mahdollisuuden mielenkiintoiseen väliaikaiseen käyttöön.

Kärjen taide voi yhdistyä temaattisesti tai fyysisesti mereen, kuten Chong Fah Cheongin First Generation -teoksessa Singaporessa, jossa pronssihahmot näyttävät hyppäävät veteen. Mahdollista on myös Kusaman Naoshima-teoksen kaltainen teos, joka luo paikalle tunnistettavan, kiinnostavan elementin sekä houkuttelee ihmisiä luokseen.

Taideaukio

Aukioakselille Historian ja tulevaisuuden museon sekä Satamaterminalin väliin sijoittuva Taideaukio muodostaa Linnanniemen alueen sydämen. Aukio on luonteva suuremman, monumentaalisen maamerkkiteoksen paikka. Teoksen toivotaan olevan pitkäikäinen ja hyvin vaativiakin sääolosuhteita kestävä. Aukion teos voi syntyä taidekilpailun tai taidetapahtuman kautta.

Historian ja tulevaisuuden museon aukio / satama-allas

Tulevaisuudessa on mahdollista, että vesibussit ja vesitaksit pysähtyvät museon kohdalla ja toteutuessaan allas voisi toimia vierasvenesatamana. Tila on suuri ja aukiomainen ja sitä on pohdittu myös yhdeksi tapahtumien sijoittumisen paikoista. Museon suunnittelusta on tulossa arkkitehtuurikilpailu, joka myös osaltaan antaa suuntalinjat mahdollisen satama-altaan ja aukion muotoutumiseen.

Aukioiden taide voi intergoitua osaksi niiden rakenteita tai toteutua erillisenä monumentaalisina veistoksina kuten Simone Capran Whatami Roomassa. Taiteen toteutustapaa ei kuitenkaan haluta määritellä kovin tarkasti, jotta mahdollisia ovat myös Janet Echelmanin Bending Arcin (St. Petersburg, Florida) kaltaiset, innovatiivisesti tilaa haltuun ottavat teokset.

Forum Marinum

Linnanniemen alue alkaa Forum Marinumilta, jossa taide jo nykyiselläänkin on läsnä Jani Rättyän ja Antti Stöckelin Päivänkakkara-teoksen myötä. Teos tunnistetaan ympäri maan ja toimii maamerkkimäisenä kohteena, jonka eteen voidaan sopia tapaaminen ja josta Linnanniemen alueen nähdään alkavan. Kun teos tulee elinkaarensa päähän, ehdotetaan sen tilalle toteutettavan jotain yhtä hienoa ja näyttävää.

Maman -teos Guggenheim museon vierellä Bilbaossa.

Liikenneympyrä Linnankadun, Nuottasaarencadun ja Vallihaudankadun risteyksessä

Linnankatua keskustasta saapuvia on alueella vastassa ensimmäisenä liikenneympyrä aivan Turun linnan kulmalla. Liikenneympyrän jälkeen katujen liikenne muuttuu kävely ja joukkoliikennepainotteiseksi. Paikkaa leimaa voimakkaasti historialliset rakennukset ja myös toteutettavan taiteen tulee olla sensitiivistä muille merkityksille. Rakennettava liikenneympyrä toimii taideteoksen sijoituspaikkana, joka näkyy useaan suuntaan. Teoksen valinnassa on huomioitava turvallisuus - taide ei saa muodostaa näkymäesteitä eikä houkutella katsojia luokseen.

Itse teoksen lisäksi taide voi tuoda liikenneympyrään myös lisää kaivattua vihreyttä kuten Tapio Haapalan Saman auringon alla -teoksessa Raumalla.

Liikenneympyrän taiteen tulee olla tarpeeksi suurta, kuten Suikang Shaon Hands Phoenixissa, jotta se on helposti havaittavissa.

Oleellisia reittejä

Alueelta on tunnistettu reittejä, joiden yhteyteen tuodaan taidetta vaihtelevin tavoin. Taide voi integroitua osaksi väylän pintaa tai reitin voi merkata esimerkiksi matkan varrelle toteutettujen pienoisteosten avulla.

1) Reitti keskustasta jokirantaa pitkin kohti Linnanniemen kärkeä

2) Poikittainen akseli, joka muodostuu pitkästä keskenään eri henkisten aukoiden ketjusta ulottuen museolta terminaalille. Tämä on yksi kevyenliikenteen pääreiteistä

- Museon ympäristössä merellisyys muistuttaa satamahistoriasta ja merimatkustuksesta
- Säilytettävän hotellirakennuksen ja uudisrakentamisen rajaama "taideaukio" muodostaa satamakaupungin sydämen ja voi olla houkutteleva pienimuotoisten tapahtumien järjestämiselle
- Hulevesipainanne vehreine kasvillisuuksineen hallitsee käsi-työläiskortteleiden ja vanhojen huviloiden välistä rauhallista aukio-tilaa
- Satamaterminaalin edusta: puistomainen aukea, jolle sijoittuvat linja-autopysäkit sekä mahdollinen ratikkapysäkki

3) Reitti läpi Linnanpuiston kohti matkustajaterminaalialia

4) "Kulttuurikolmio" eli reitti Turun Linnan, Forum Marimumin ja Historian ja tulevaisuuden museon välillä

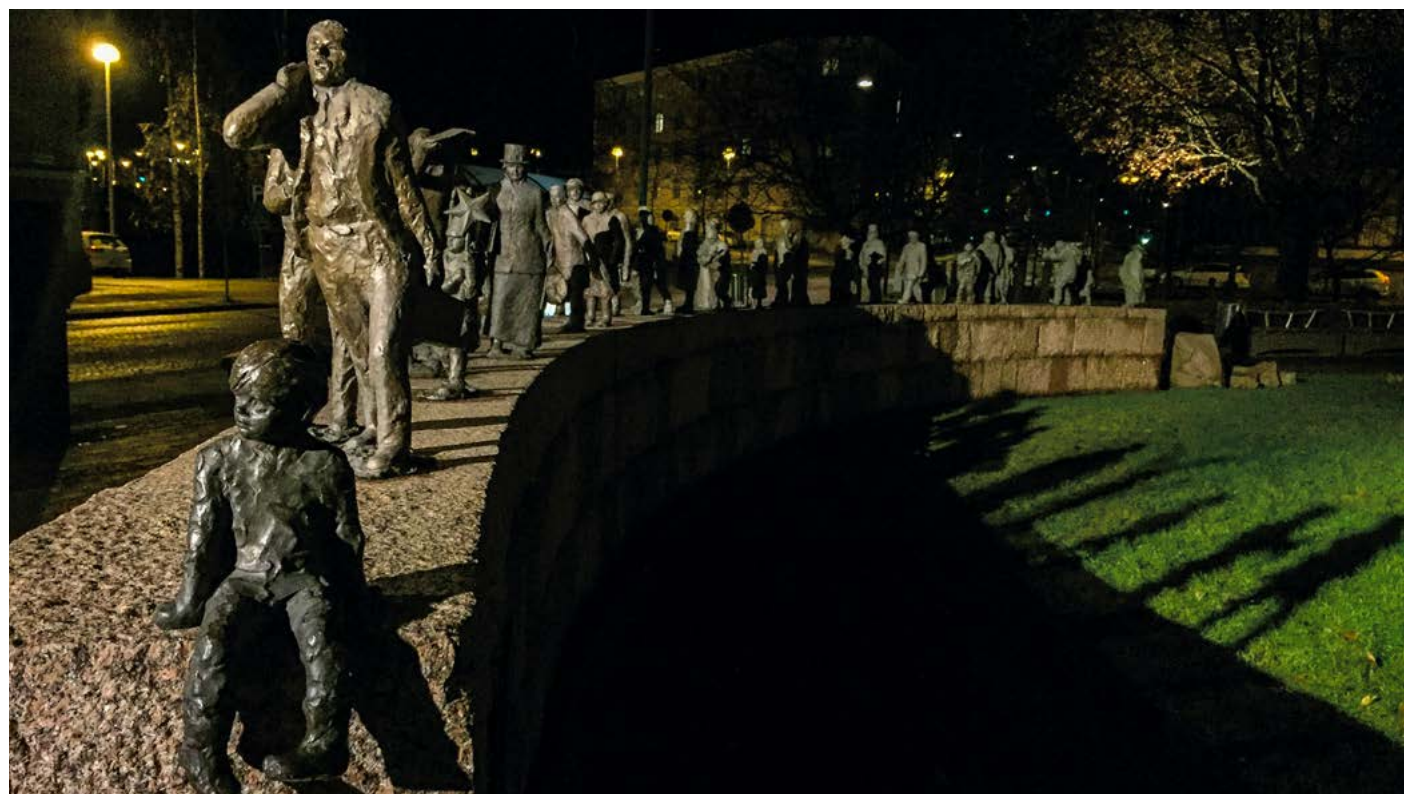
5) Reitti vanhaa junaradan pohjaa kohti pohjoista vapautuu uudelle käytölle radan siirtyessä. Tämä ei varsinaisesti ole osa Linnanniemen aluetta, mutta voi olla kiinnostava tulevaisuuden hanke.

Kartassa esitetyt reitit ovat suuntaa antavia ja niiden lopullinen sijoittuminen on tarkennettava yhteistyössä muun suunnittelun kanssa.

Taiteen yhdistämiseen osaksi reittejä on useita mahdollisuuksia, kuten katupintaan toteutetut maalaukset, laatoitukset tai pienoisteokset. Katupintaan toteutettu taide voidaan valjastaa johdattamaan kulkua kuten Francoise Sheinin "Map Floating on a New York sidewalk" tai reitin varrelle voidaan toteuttaa pieniä kiinnostavia yksityiskohtia kuten Kluuvinlahden fossiilit teokseen kuuluvat Tuula Närhisen kuvioitut kaivon kannet Helsingissä. Pienisteokset voivat muodostaa suuntaa ohjaavaa ryhmän kuten Sanna Koiviston Ajan kulussa Oulussa, tai ne voivat sijoittua pidemmän reitin varrelle löydettäväksi ja matkan jatkoksi houkutteleviksi yksityiskohdiksi.

Taide rakentamisen aikana

Taiteen tehtävät voivat alkaa jo kohteiden suunnitteluvaiheissa lisäten kansalaisten mahdollisuuksia osallistua alueiden suunnitteluprosesseihin. Taideohjelmien laatimiseen liittyvät osallistavat tapahtumat tuovat asukkaiden ja kansalaisten näkemyksiä ja kokemuksia suunnittelutyön tueksi sekä luovat pohjaa onnistuneiden ratkaisujen tekemiseen. Rakennusaikainen osallistava ja väliaikainen taide voi auttaa rakentamisen aiheuttamien haittojen lieventämisessä samalla kun se olemassaolollaan kertoo jo varhaisessa vaiheessa tulevaan hankkeeseen liittyvistä kulttuurisista ja sosiaalisista tavoitteista. Alueen myönteisen imagon rakentaminen käynnistyy jo ennen rakentamisen alkamista.

Pysyvien ja rakentamiseen integroituvien taideteosten rinnalla ovat väliaikainen taide ja tapahtumat osa monipuolista taideohjelmaa myös rakentumisen edetessä. Taiteen avulla on mahdollista luoda alueille katsojia houkuttelevia tapahtumia ja kohtaamispaikkoja. Kaiken taiteen ei tarvitse olla paikalla heti ja pysyvästi. Taide elää ja kehittyy alueen mukana reagoiden uusien toiveiden ja tarpeiden synnyttämiin vaatimuksiin.

Esimerkkejä Linnanniemen väliaikaisista taideratkaistuista voivat olla isojen asfalttikenttien haltuunotto katumaalauksen keinoin sen jälkeen, kun satamatoiminnot siirtyvät uuteen terminaaliin vapauttaen maata sen muulle käytölle. Taide voi myös tukea erilaisten tilapäisten rakenteiden kuten konttikahviloiden, tilapäisen saunan, grillauspisteiden ja muiden vastaavien toimintaa tarjoten kaupunkilaisille mahdollisuuksia luoda omannäköistä kaupunkiympäristöä.

Väliaikainen taide voi sijoittua edellä luetelluille paikoille merkkamaan tulevaa ja se voi myös ottaa haltuun sellaista tilaa, joka on myöhemmin rakentumassa muuhun käyttöön. Tulevista taideteoksista voidaan viestiä merkkamalla niiden paikat ympäristöön jo hankkeen käynnistyessä.

Reclaim the land

Uuden yhteisterminaalin valmistumisen myötä satamatoiminnot siirtyvät Linnanniemen pohjoispuolelle ja niiltä vapautuvat valtavat asfalttikentät avaavat mahdollisuuksia monenlaisia mahdollisuuksia sekä tapahtumien että väliaikaisen taiteen toteutukseen. Jotta kaupunkilaiset omaksuvat pitkään suljettuna olleen alueen omakseen, otetaan se haltuun suurella rysäyksellä. Kentällä järjestetään Reclaim the land -festivaali, joka lanseeraa alueen uuden inhimillisen mittakaavan aikakauden.

Virtuaalinen vieraskirja

Virtuaalinen vieraskirja on taidehanke, joka voidaan käynnistää jo ennen kuin alueen varsinainen rakentaminen alkaa. Tavoitteena on luoda sovellus, jonka kautta yleisö voi osallistua virtuaalisen taiteen tekemiseen ja jättää terveisiä kehittyvän alueen toteutuessa. Hankkeeseen palkataan taiteilija ideoimaan vieraskirjan toteutusta. Linnanniemen alueelle voidaan tuoda näyttöjä, joissa vieraskirjan terveiset tulevat näkyväksi kaikille.

Olemassa olevien satamarakenteiden hyödyntäminen

Satamatoimintojen siirtyessä alueelle jää näyttäviä rakenteita, jotka kertovat alueen aikaisemmasta käytöstä. Näitä rakenteita ovat esimerkiksi korkeat valaisinmastot, katokset, mahdolliset

lasikäytävät. Niillä voi vielä ennen purkamistaan olla mahdollisuus palvella kaupunkilaisia toimien esimerkiksi tilapäisinä näyttelytiloina tai työpajoina. Reclaim the land -hengessä tyhjenevien rakennusten käyttö voi olla hyvin vapaamuotoista ja sallivaa vaikkapa katutaiteen alustana. Satamarakenteiden osalta ehdotetaan erityisesti taideopiskelijoille suunnattua taidekilpailua, jossa ideoidaan rakenteille uutta käyttöä taiteen keinoin. Syntyvät teokset eivät varmasti ole ikuisia, mutta elävöittävät aluetta määritellyn ajan.

Elävä talvikausi

Laakea kenttä tuo mahdollisuuksia myös talviseen tapahtumallisuuteen erityisesti vuosina, jolloin jää- tai lumitilanne on Turussa suosiollinen. Luistelubaana yhdistettynä jää- ja lumiveistospuistoon on kokonaisuus, jollaista ei Suomessa muualla ole toteutettu ja houkuttelisi yleisöä laajalti. Paikallisten yrittäjien yhteistyönä järjestettävät tapahtumat toisivat pimeään aikaan koko Turkua palvelevaa toimintaa.

Erikoismuotoillut betoniporsaat ja kukkalaatikot

Linnanniemen alueelle suunnitellaan valitun taiteilijan tai muotoilijan toimesta tai oppilaitosyhteistyönä oma betoniporsasmallisto, joita alueella käytetään. Samaan kokonaisuuteen kuuluvat myös siirrettävät, betoniset kukkaistutuslaatikot, joita voidaan tuoda eri paikkoihin alueelle jo sen rakentumisen aikana ja jotka tuova vihreyttä ja kukkaloistoa Linnanniemeen.

Betoniporsaita ja kukkalaatikoita voidaan sijoittaa Linnanniemeen jo hyvissä ajoin kertomaan alueesta taidekaupunginosana. Siirrettävinä elementteinä niiden paikat voivat vaihtua tarvittaessa.

Tapahtumat

Linnanniemen alue ja erityisesti Linnanpuisto toimivat kesäaikaan jo nyt erilaisten musiikkitapahtumien kotipaikkana. Ainutlaatuinen miljöö Turun linnan välittömässä läheisyydessä luo tapahtumille raamit, jollaisia ei ole missään muualla tarjolla. Paikassa yhdistyvät historian havina, merelliset maisemat ja puiston vehreys.

Tapahtumista puhuttaessa voidaan viitata monenlaisiin tapahtumiin. Osalle sana ”tapahtuma” voi tuoda ensimmäisen mieleen suurtapahtumat, jotka houkuttelevat paikalle tuhansia ihmisiä. Linnanniemessä on kuitenkin tavoitteena, että alueen tilaisuuksien kokonaisuus koostuu monenlaisista, myös pienen mittaluokan arkipäiväisemmistä tapahtumista kuten pop-up toreista tai puistojoogasta. Tulevaisuudessa tapahtumia voi Linnanniemessä järjestää muuallakin kuin Linnanpuistossa ja musiikkitapahtumien ja festivaalien lisäksi mahdollisia voivat olla erilaiset esitykset, torit, ruokatapahtumat, ulkoilmaelokuvat, pienet kilpailut tai vastaavat tuotannot.

Tapahtumakokonaisuuden suunnittelussa tulee huomioida alueen kantokyky ja on realistista ajatella, että esimerkiksi Linnanpuisto ei kestä enempää kuin 1-2 isoa tapahtumaa vuosittain. Linnaniemi tulisi ajatella paikaksi, missä tapahtumat ovat moninaisia mutta pienempiä ja voivat sijoittua laajasti alueelle.

Jotta laajempi tapahtumallinen kirjo voi toteutua, tulee mahdollisten tapahtumapaikkojen suunnittelussa huomioida tapahtumien vaatimat fasilitetit. Erityisen tärkeitä ovat veden ja sähkön saanti, sekä jätehuollon toimivuus, mutta myös pienet lavarakenteet valitulle aukiolle tai uudelle puistovyöhykkeelle mahdollistaisivat

ja helpottaisivat pienemmän budjetin tapahtumien järjestämistä. Linnanniemen hiilineutraaliustavoitteet ja ympäristönsuojelulliset näkökulmat koskevat myös kaikkia alueella toimivia tapahtumatuottajia ja heidän odotetaan sitoutuvan niihin.

Turun kaupungin rooli Linnanniemen tapahtumien järjestämisessä on lähtökohtaisesti mahdollistava, ei järjestävä. Tapahtumien tuotanto on tapahtumajärjestäjien vastuulla mutta heidän toimintaansa tuetaan mahdollisuuksien mukaan. Tulevaisuudessa voidaan pohtia, kuinka alueen tapahtumapaikoille voidaan luoda varausjärjestelmä, josta on helppo tarkastaa eri paikkojen varaus tilanne tai tehdä buukkaus omaa tapahtumaa varten. Suurempien tilaisuuksien yhteydessä kaupungin tapahtumatiimi käy läpi ideat järjestettävistä tapahtumista ja mahdollisista tapahtumapaikoista ja linjaa mitä tapahtumia Linnanniemen alueella järjestetään.

Tapahtumia Linnanniemen alueelle toivotaan ympärivuotisesti, ei vain kesään painottuen. Jo nyt Linnanniemessä järjestetään sinne vakiintuneita tapahtumia kuten Kesärauha ja Tall Ships Races, jotka luovat Linnanniemelle imagoa tapahtumien paikkana. Keskustelua jatketaan eri tapahtumatoimijoiden kanssa läpi taideohjelman toteuttamisen, ja tapahtumajärjestäjät ovat tärkeä osa alueen tapahtumallisuuden toteutumisesta. Lähtökohtana on, että tulevaisuudessa tapahtumat elävöittävät aluetta entistä enemmän ja houkuttelevat sinne niin turkulaisia kuin kävijöitä muualtakin.

Tapahtumapaikat

Linnanniemen alueelta on tunnistettu tapahtumien sijoituspaikkoja:

1. **Linnanniemen kärki** - mahdollisuus veteen liittyville tapahtumille ja keskisuurille tapahtumille
2. **Aukioille sijoittuvat tapahtumat** - esim. pop-up torit, pienet esitykset ja konsertit
3. **Linnanpuistoon liittyvät tapahtumat** – osallistujamäärä voi vaihdella pienestä suur tapahtumiin

4. **Puisto linnan makasiinien takana, Linnankatu** - voi toimia esimerkiksi korttelijuhlien pitopaikkana. Katu voidaan suhteellisen helposti sulkea ajoneuvoliikenteeltä laajentaen tapahtuma-aluetta tai sitä voidaan käyttää paraatien reittinä.
5. **Forum Marinumin aukio** - mahdolliset museotoimintaan liittyvät tapahtumat ja merelliset tapahtumat
6. **Väliaikaisesti käyttöön vapautuva Viking Linen asfalttikenttä** mahdollistaa ennen puistorakentamisen alkua suuren tapahtuma-alueen.

Aluetta kehittävät tapahtumat

Linnanniemen aluetta tullaan myös konkreettisesti kehittämään tapahtumien kautta. Taiteen ja kulttuurin kysymyksiä pohtiva, joka toinen tai kolmas vuosi järjestettävä taidetapahtuma on mahdollisuus, joka houkuttelee alueelle niin ammattilaisia kuin siitä kiinnostunutta yleisöä myös maamme rajojen ulkopuolelta. Tapahtuman teema voi löytyä kuvataiteen alueelta, mutta yhtä hyvin näkökulma voi olla myös arkkitehtuurin ja muotoilun puolelta tai se voi käsitellä myös muita taiteen aloja.

Järjestettävän tapahtuman ehdotetaan ajoittuvan pääasiassa kesäaikaan, jolloin se sijoittuu teemasta riippuen johonkin yksittäiseen kohteeseen tai levittäytyy vaihtoehtoisesti laajemmalle alueelle tarjoten useamman kuukauden ajaksi katsottavaa alueella vieraileville. Tapahtuma nivoutuu teemoiltaan ja aikataulultaan taideohjelmaan ja siihen rakennettuun taiteen toteutuksen aikatauluun. Konkreettisena jälkenä syntyy jokin toteutunut teos tai teoskokonaisuus tai arkkitehtuuriin ja muotoiluun liittyvä elementti.

Muulla vastaavanlaisia taidetapahtumia ovat esimerkiksi IHME-festivaali, Fiskars Village Art and Design Biennial, Helsinki Biennaali, Finlayson Art Area tai Art li Biennaali.

Berliinin Holzmarkt 25 -alueelta löytyy erilaisia luovia toimijoita sekä ravintoloita, baareja ja tapahtumia. Alue on kehittynyt omaehtoisten toimijoiden kautta kaupungin mahdollistamana.

Yhteistyö sidosryhmien kanssa

Oppilaitosyhteistyö

Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia on läsnäolo alueella on luonnollinen lähtökohta tiiviille yhteistyölle taideohjelman kanssa. Yhteistyö voi olla taidehankkeisiin liittyvää kurssitoimintaa, jossa opiskelijat pääsevät seuraamaan julkisen taiteen toteutusta lähietäisyydeltä. Jotkut hankkeet voivat olla opiskelijoille suunnattuja kilpailuja ja niitä voidaan järjestää yhteistyössä Itämeren muiden satamakaupunkien taideoppilaitosten kanssa. Taidehankkeiden suunnittelussa ja ohjauksessa löytyy projektitehtäviä myös tuottajaopiskelijoille.

Yksi tapa sitouttaa Taideakatemia kehittämään Linnanniemen aluetta pitkäjänteisesti on löytää alueelta tila Taideakatemia gallerialle. Nykyinen galleria on riittämätön eikä anna opiskelijoille aitoa mahdollisuutta harjoitella julkisen näyttelyn pitämistä. Lisäksi enemmän yleisölle suunnattu galleria on hyvä harjoittelu- ja opiskelupaikka myös taiteen tuottamiselle. Vaihtuva näyttelytoiminta tarjoaisi jatkuvaa paikallista yleisöä alueen palveluille ja putiikeille, sekä nostaisi alueen statusta nuoren edelläkävijäjoukon silmissä.

Oppilaitosyhteistyötä ei kannata kuitenkaan typistää Taideakatemiaan. Linnanniemi tulee tarjoamaan tapahtumaympäristön erilaisille pienimuotoisille kulttuuritapahtumille, joita voitaisiin monessa suhteessa toteuttaa eri oppilaitosten kanssa yhteistyössä.

Alueen kehittämisen dokumentointi oppilaitosyhteistyönä

Alueen kehityksestä teetetään Turun Taideakatemia opiskelijoiden toimesta lyhyitä animaatioita (2–3 min), jotka dokumentoivat alueen rakentumista. Animaatioita voidaan tilata/teettää muutaman vuoden välein niin, että alueen valmistuttua ne kertovat Linnanniemen historiasta ja kehittymisestä. Animaatioita voidaan esittää myös Linnanniemen alueen näytöissä tai mainostauluissa.

Kaupungin omat erillishankkeet / Kaunistamisrahaston hankkeet

Turun kaupungin Kaunistamisrahasto -niminen lahjoitusrahasto on perustettu tammikuun 24.1.1972 ja 11.2.1980 tehdyillä päätöksillä yhdistämällä seitsemän eri rahastoa yhdeksi kokonaisuudeksi. Rahaston sääntöjen mukaan varoja käytetään Turun kaunistamiseen ja luonnonsuojeluun. Vuotuisesta tuotosta käytetään kaupunginhallituksen päättämä määrä sen osoittamalla tavalla rahaston tarkoitukseen. Loppuosa tuotosta lisätään pääomaan. Kaunistamisrahaston tuella voidaan toteuttaa hankekohtaisesti määräaikaista ja pysyviä julkisen taiteen teoksia. Rahaston tuki voi olla myös osa hankkeen kokonaisrahoitusta. Rahaston tuotoilla kunnostetaan myös kaupungin taidekokoelmaan kuuluvia julkisen taiteen teoksia. LÄHDE: Turun julkisen taiteen ohjelma

Linnanniemen on suunniteltu olevan Kaunistamisrahaston panostuksen kohde vuosina 2024–2027, jolloin panostus voisi olla noin 80 000 - 100 000 €. Alustavana ajatuksena on “virtuaalinen vieraskirja”, jonka toteutus on mahdollista jo ennen kuin alueelle pääsee rakentamaan. Mahdollista on myös hakea Taiteen edistämiskeskuksen %-taide -avustusta suunnitellulle hankkeelle, jolloin Kaunistamisrahaston tuki toimisi omarahaosuutena.

Satamatoimijoiden omat hankkeet

Satamarakennus, joka on toiminut mm. matkustajapaviljonkina ja toimistotiloina, tullaan purkamaan. Rakennuksessa sijainnut taiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas seinämaalaus haluttiin kuitenkin säilyttää ja se on irrotettu vuoden 2022 aikana. Taidemaalari Hilkka Toivolan vuonna 1957 toteuttama lähes 40 neliömetrin kokoinen seinämaalaus Portti itään ja länteen toivotaan sijoitettavan uuteen valmistuvaan yhteisterminaaliin. Lisäksi Jussi Vikaisen Rannalla odottajat -reliefi vuodelta 1956 on otettu purettavasta rakennuksesta talteen ja on sijoitettavissa uudelleen.

Sataman toimijoiden toivotaan jatkavan kunniakasta työtä taidehankkeiden toteutuksessa uuden yhteisterminaalin yhteydessä. Mahdollisia uusia avauksia voivat olla esim. vaihtuvat videotaideteokset, joita näytetään suurilta näytöiltä autoissa laivaan ajoa odottaville tai kävelypolkien kattoon toteutettavat teospainatukset.

Ruisrock -yhteistyö

Tulevaisuudessa on mahdollista sijoittaa Ruisrockiin tehnyt tilapäiset teokset Linnanniemen alueelle Ruisrockin jälkeen.

Vantaan koivukylässä suurella näytöllä Pekka Rannikon teos Varpusen sanoja.

Miten tehdään

Taiteen toteutuksen aikataulu

Taiteen rahoitus

Toimijoiden roolit

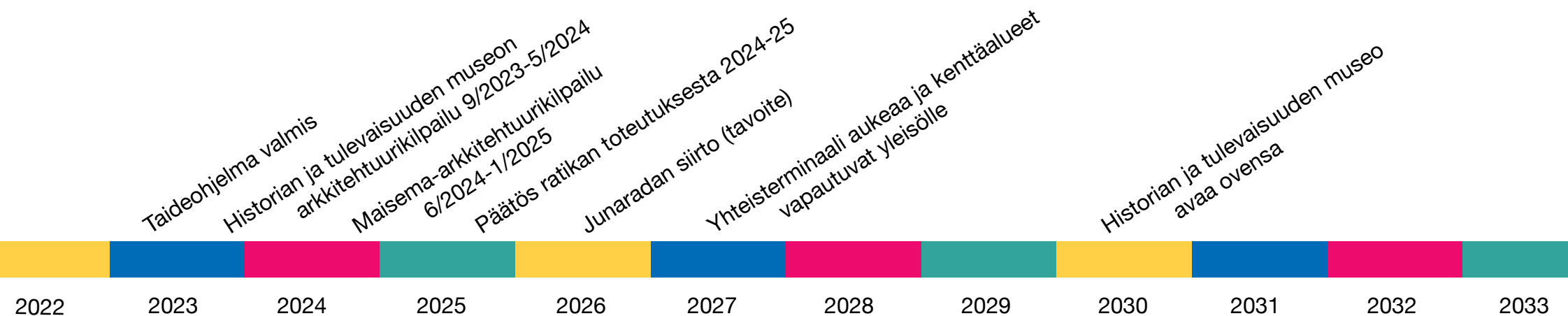
Taideohjelman toteutuksen prosessi

Viestintä

Taideohjelman päivitys

Toteutuksen aikataulu

Linnanniemi tulee rakentumaan useiden vuosikymmenten aikana, joten myös taiteen toteutumisen aikataulu on pitkä. Alueen kehittyminen voi alkaa kunnolla vasta sitten, kun satamatoiminnot siirtyvät uuteen Ferry-terminaaliin vapauttaen pinta-alaa maan muulle käytölle. Mutta jo ennen satamatoimintojen siirtymistä alueelle voidaan tuoda väliaikaista taidetta ja erilaisia tapahtumia kertomaan tulevasta.

Aikataulu taiteen toteutukselle selviää taideohjelman jatkotyön aikana.

Taiteen rahoitus

Julkisen taiteen rahoitus voidaan toteuttaa esimerkiksi taidevelvoitteena tontinluovutussopimusten yhteydessä, jolloin tietty prosenttimäärä tontin hinnasta ja rakennuskustannuksista sijoitetaan taiteeseen. Menettelytapa kirjataan tontinluovutussopimukseen. Taiteeseen osoitettu raha talletetaan omaan tilikohtaan, josta sitä käytetään alueelle laaditun taideohjelman mukaisesti. Varoja voidaan käyttää taiteen hankintaan ja kulttuuritapahtumien tuottamiseen sekä teosten ylläpitokustannuksiin. Yksityisten toimijoiden rinnalla kaupunki sitoutuu näissä aluekehityshankkeissa ohjaamaan osan oman rakentamisensa määrärahoista taiteeseen. Teoksia voidaan toteuttaa julkisten rakennusten lisäksi puisto-, aukio- ja muissa ympäristörakentamisen kohteissa. Lähde: Turun kaupungin julkisen taiteen ohjelma

Taideohjelmassa ehdotetaan taidevelvoitteen asettamista Linnanniemen alueelle. Taidevelvoitteella velvoitetaan tontin ostaja tai vuokraaja maksamaan määritellyn prosenttimäärän tontin lunastamisen yhteydessä, oli kyse sitten tonttikaupasta- tai vuokrasta. Tämän lisäksi Turun kaupunki sitoutuu investoimaan Linnanniemen taideohjelman toteuttamiseen.

Koska Linnanniemen rakentumisaika on pitkä, alkaa rahaa alueelle rakentavilta toimijoilta kertyä vuosien aikana vasta siinä vaiheessa, kun rakentaminen käynnistyy ja he lunastavat tontit. Taide kuitenkin on suunniteltu toteutuvan pääsääntöisesti aukoiden, puistojen ja reittien varten, jolloin on kustannustehokasta suunnitella ja toteuttaa taide samanaikaisesti rakentamisen kanssa. Näin ollen alueen taiteen toteutus rahoitetaan osittain etupainotteisesti kaupungin infrainvestointibudjetista, jonne tulevaisuudessa

tulee kertymään taidevelvoitteen kautta maksettava taideraha kompensoimaan kustannuksia.

Taiteen kokonaisbudjetista 10 % varataan taiteen ja tapahtumien toteutuksen koordinointiin, kuratointiin, hallinnonkuluihin sekä esim. taidekilpailujen kustannuksiin tai asiantuntijapalkkiohin liittyen hiilipäästöjen laskemiseen. Lisäksi 10 % summasta varataan alueen pysyvien teosten tulevaisuuden huoltoon ja ylläpitoa varten. 80 % osuudella rahoitetaan alueelle toteutettava pysyvä ja väliaikainen taide mutta varoja voidaan Linnanniemen taidetyöryhmän päätöksellä käyttää myös alueen tapahtumien rahoittamiseen.

Taidevelvoite

- Prosenttiosuus tontin kauppahinnasta tai vuokran perusteena olevasta tontin arvosta
- Maksetaan tontinluovutuksen yhteydessä
- Käytetään Linnanniemen alueen taidehankintoihin, niiden hallinnointiin ja tulevaan huoltoon.
- Turun kaupunki sitoutuu taiteen toetutukseen prosenttiperiaatteen mukaisesti

Toimijoiden roolit

Jotta taiteen ja tapahtumien toteutus sujuu läpi pitkän hankkeen jouhevasti ja suunnitellusti, on tärkeää, että eri toimijoiden roolit on tunnistettu ja yhdessä hyväksytty. Näin toteutusvaiheeseen päästessä voidaan keskittyä taiteen suunnitteluun ja toteutukseen.

Julkisen taiteen ohjausryhmä (perustettu vuonna 2022)

- Julkisen taiteen ohjausryhmän toimintakenttä painottuu hallinnolliseen työhön, esitysten ja ehdotusten tekemiseen
- Julkisen taiteen ohjausryhmä tekee ehdotukset kunkin hankkeen rahoitusmallista, taidehankkeiden organisoinnin vastuuhenkilöistä sekä taiteen hankemuodon päättämisestä.
- Kaavoituksen ja hankesuunnittelun alkuvaiheessa ohjausryhmä tekee ehdotuksen taideohjelman tai -suunnitelman laatimisesta ja esittää kohteita, joiden suunnitteluun taide tulisi kytkeä.
- Julkisen taiteen ohjausryhmän puoltava lausunto tarvitaan kaikkiin Turun kaupungin alueelle sijoitettaviin pysyviin julkisiin teoksiin (esilläoloaika vähintään 6 kk).
- Ohjausryhmä kokoontuu säännöllisesti 4 kertaa vuodessa ja lisäksi tarvittaessa.
- Julkisen taiteen ohjausryhmä tekee laajoja julkiseen taiteen linjauksia. Se toimii asiantuntijana, joka ohjaa kaupungin vision toteutumista ja vahvistaa kaupunkiorganisaation sisäistä tiedonkulkua julkisen taiteen osalta. Suurissa aluekehityshankkeissa ohjausryhmä valvoo taideohjelman toteutumista myös alueen valmistumisen ja käyttöönoton jälkeen. (Lähde: Turun Julkisen taiteen ohjelma)

Linnanniemen taidetyöryhmä

- Julkisen taiteen ohjausryhmä nimeää Linnanniemen taidetyöryhmän jäsenet. Mukana esimerkiksi julkisen taiteen ohjausryhmän, Turun kaupungin museopalveluiden edustajat, Linnanniemen hanke-työryhmän edustus, taiteilijajäsen ja mahdollisten muiden sidosryhmien edustus
- Vastaa erityisesti Linnanniemeä koskevista päätöksistä
- Päättää taidehankkeiden toteutuksesta ja hankkeiden budje-teista
- Päättää taiteilijavalintatavat ja mahdollisten taidekilpailujen toteutuksesta
- Hyväksyy taiteilijavalinnat sekä luonnokset
- Ehdottaa teosten hankintaa, itse hankintapäätökset tehdään hallintosäännön mukaisesti
- Seuraa taiteen kokonaisbudjetin toteutumista
- Vastaanottaa valmistuneet teokset
- Päättää panostuksesta väliaikaiseen taiteeseen
- Päättää koordinaattorin tai kuraattorin palkkaamisesta
- Päättää elinkaarteosten osalta siitä, milloin teos on niin huonossa kunnossa, ettei sen korjaukseen tai konservointiin kannata ryhtyä

Linnanniemen taidetyöryhmästä ehdotetaan perustettavan pienempi työvaliokunta tekemään operatiivisia käytännön päätöksiä.

Koordinaattori (joko kaupungilta nimetty henkilö, palkattu tai ostopalveluna hankittu)

- valmistelee Linnanniemen taiteen kokousten materiaalit
- Seuraa Linnanniemen taiteen toteutuksen budjettia
- Ohjaa ja mahdollistaa taidehankkeiden toteutumisen huolehtimalla myös yksittäisten taidehankkeiden budjetista ja aikataulun pitävyydestä
- Organisoii taiteilijavalinnat
- Vastaa sopimuksien laadinnasta niin luonnos- kuin toteutusvaiheissakin
- Laatii taidesuunnitelmat ja vuosisuunnitelmat
- Huolehtii lupien hakemisesta
- Tiedottaa ja viestii taidehankkeista eri osapuolille (alueen rakentajat, sidosryhmät, kaupungin eri toimijat, oppilaitokset, joiden kanssa tehdään yhteistyötä jne.)
- Toimii välikätenä taiteilijoiden, tilaajaosapuolten, suunnittelijoiden ja rakentajien välillä
- Auttaa taiteilijaa taidehankkeiden toteutuksessa luonnosvaiheesta lähtien
- Vastaa siitä, että teoksen huolto-ohje on laadittu ja ylläpidon vastuut on määritetty

Taiteilija

- Laatii luonnoksen toteutettavaa teosta varten sekä alustavan budjetin
- Tarkentaa teossuunnitelmaa toteutusta varten
- Toteuttaa teoksen yhteistyössä alihankkijoidensa kanssa

Taideohjelman toteutuksen prosessi

Linnanniemen taideohjelma luo raamit alueen taiteen toteutukselle, mutta kokonaisuus vaatii vielä tarkempaa suunnittelua ja budjetointia ennen kuin päästään itse taiteen toteutukseen. Kun alueen rakentuminen käynnistyy ja taiteeseen liittyvät hankkeet lähtevät toteutumaan, niiden aikataulutuksesta ja budjetin jakautumisesta eri kohteiden kesken tehdään tarkennettu suunnitelma. Osa kohteista on laajoja kokonaisuuksia itsessään ja niille laaditaan koordinaattorin toimesta omat taidesuunnitelmat. Taidesuunnitelmat perustuvat tässä taideohjelmassa määriteltyihin periaatteisiin ja taiteen tavoitteisiin.

Kaikki taideohjelmassa ehdotetut taidehankkeet eivät vaadi taidesuunnitelmia, mutta niiden laadinta on hyödyllistä ainakin seuraavissa kokonaisuuksissa:

- Rakentamisen ajan hankkeet
- Satamaterminaalin ympäristö
- Taide osana reittejä
- Linnanpuiston taide (ennenkuin maisema-arkkitehtuurikilpailu alkaa, lähtötiedoksi)

Taidesuunnitelmista tulee selvittää ainakin seuraavat tiedot:

- Kohteeseen suunnitellut taidehankkeet sekä taiteen mahdollinen tematiikka ja tavoitteet
- Määrittelyt taiteilijavalintatavoille teoskohtaisesti + mahdolliset kilpailut
- Taiteen kokonaisbudjetti + teoskohtaiset budjetit
- Aikataulu ja järjestys taidehankkeiden käynnistymiselle
- Osallistaminen, väliaikainen taide ja hiilitavoitteiden huomioiminen

Taidesuunnitelmien laatimisen lisäksi Linnanniemen taidekokonaisuuden toteutumista suunnitellaan ja valvotaan taidekoordinaattorin toimesta laadittavien vuosisuunnitelmien avulla. Joka vuosi lokakuun loppuun mennessä laaditaan suunnitelma seuraavan vuoden toimista, niin uusista käynnistyvistä kuin edellisiltä vuosilta jatkuvista hankkeista. Nämä suunnitelmat samalla raportoivat pitkän hankkeen etenemistä ja vuosisuunnitelmista voi helposti tarkistaa mitä on tehty ja suunniteltu millekin vuodelle, vaikka henkilöstö hankkeen parissa vaihtuisikin.

Taiteen hankinnan menetelmät

Linnanniemen taidetyöryhmä tekee päätöksen kussakin kohteessa käytettävästä taiteilijavalintatavasta, joita on olemassa useampia. Alla lyhyet esittelyt käytettävistä toimintamalleista.

Suoravalinta

Taiteilijan valitseminen suoraan esimerkiksi taidetyöryhmän tai taidekoordinaattorin tuntemista ja tasokkaiksi tiedetyistä taiteilijoista on menetelmänä helppo ja nopea, mutta ei avoin. Vaihtoehdot jäävät työryhmän oman harkinnan ja tietämyksen varaan, eikä esille nouse mahdollisia uusia potentiaalisia taiteilijoita, jotka voisivat olla hankkeeseen hyvin soveltuvia. Tilanteessa, jossa esim. kohteen aikataulun kiireellisyys vaatii nopeaa toimintaa, voi suoratilaus olla kuitenkin paras vaihtoehto edetä. Suora tilaus saattaa olla paikallaan myös tilanteissa, joissa taiteen nivominen osaksi muuta suunnittelua vaatii tavallista enemmän yhteensovittamista tai taiteen toteutus vaatii erityisosaamista, jonka osaajia tiedetään olevan niukasti. Avoimuutta ja valinnan monipuolisuutta voidaan lisätä suoriin tilauksiin pyytämällä ulkopuolista asiantuntijaa kuratoimaan joukon taiteilijoita vaihtoehtoiksi tai jopa tekemään suoravalinnan taidetyöryhmän puolesta.

Portfoliohaku

Portfoliohakua käytetään kohteissa, joissa halutaan esille suurempi kirjo taiteilijoita. Tässä menetelmässä tehtävästä kiinnostuneet taiteilijat ilmoittautuvat hankkeeseen lähettämällä sovitun sisältöisen ja muotoisen esittelyn tuotannostaan. Luonnoksia portfoliohaussa ei pyydetä eikä hyväksytä. Portfolion hakuilmoituksessa kuvataan

kohde, johon taidetta ollaan hankkimassa, hankkeen aikataulu sekä budjetti. Hakuajan umpeuduttua portfoliot käsitellään ja taiteilijat valitaan ilmoituksen kriteerien perusteella. Portfoliohaun lopputuloksena voi olla yksi tai useampi suora tilaus tai kutsukilpailu joukolle taiteilijoita. Portfoliohaun yhteyteen voidaan kiinnittää kuraattori tai vertaisarvioija valitsemaan soveltuvimpia tekijöitä tai kokoamaan työryhmän toteutettavan kokonaisuuden ympärille.

Rinnakkainen luonnostilaus

Rinnakkainen luonnostilaus on malli, jossa useammalta taiteilijalta voidaan tilata luonnos samanaikaisesti samaan kohteeseen, mutta kyse ei kuitenkaan ole kilpailusta. Tällöin kaikille taiteilijoille maksetaan työstä luonnospalkkio ja tilaaja saa useamman luonnoksen arvioitavakseen.

Rinnakkaisen luonnostilauksen aikana vuoropuhelu tilaajan ja taiteilijan välillä on sallittua ja jopa suotavaa. Valmiita luonnoksia arvioi tilaajan määrittelemä arviointiryhmä, johon kuuluu Suomen taiteilijaseuran laatiman ohjeistuksen mukaan vähintään yksi taiteilija ja yksi muu taidealan asiantuntija. Toteutussopimus tehdään vain valitun taiteilijan kanssa.

Taiteilijat rinnakkaiseen luonnostilauksen voidaan valita suoravallinnalla tai avoimen portfoliohaun kautta. Rinnakkainen luonnostilaus on suhteellisen nopea tapa saada useampia teosluonnoksia samaan kohteeseen. Myös mahdollinen keskustelu taiteilijoiden kanssa luonnosprosessin aikana edesauttaa sitä, että lopputuloksena on varmasti kohteeseen soveltuvia luonnoksia.

Avoim kilpailu

Mikäli taidehankinta päätetään toteuttaa kilpailulla, voidaan järjestää joko avoin kilpailu tai kutsukilpailu. Avoin taidekilpailu on julkisesti ilmoitettu kilpailu, jossa taiteilijoita kehoitetaan laatimaan ehdotuksia valittuun kohteeseen. Avoin kilpailu voi olla kansallinen tai kansainvälinen. Kilpailuohjelmaan kirjataan tarkemmat osallistumismääräykset sekä kilpailun tarkoitus, eteneminen ja muut yksityiskohdat. Palkintolautakunta perehtyy saatuihin ehdotuksiin ja tekee päätöksen kilpailussa sijoittuneista. Parhaat ehdotukset palkitaan määritellyin rahapalkinnoin. Taidekilpailun järjestäminen vaatii paljon aikaa ja resursseja kilpailuohjelman laadintaan, valitsijaraadin nimeämiseen sekä ehdotusten läpikäymiseen ja palkitsemiseen. Toisaalta kilpailu voi tuoda mukanaan runsaasti näkyvyyttä kohteelle ja useita laadukkaita ehdotuksia, joista voidaan valita soveltuvin.

Kutsukilpailu

Kutsukilpailussa kahdelta tai useammalta taiteilijalta pyydetään luonnokset samasta taiteellisesta suunnittelukohteesta. Kilpailuohjelmassa määritellään kilpailun yksityiskohdat. Erona rinnakkaiseen luonnostilaukseen on, että taiteilijat valmistelevat luonnoksia itsenäisesti ja ehdotukset palautetaan nimimerkin turvin. Kutsukilpailuun valituille taiteilijoille maksetaan osallistumisesta osallistumispalkkio, jonka suuruus määritellään suhteessa kilpailukohteen laajuuteen. Taiteilijat kutsukilpailuun voidaan valita suoravalintana tai avoimen portfoliohaun kautta. Kutsukilpailu on prosessina hieman hitaampi ja jäykempi kuin rinnakkainen luonnostilaus.

Suomen Taiteilijaseuralla on laadittuna tarkemmat ohjeistukset eri hakumuotojen käytäntöihin. Kilpailuja järjestettäessä suositellaan noudatettavan Suomen taiteilijaseuran kilpailusääntöjä.

Tavoitteena on, että Linnanniemen taidekokonaisuuden yhteydessä järjestetään vähintään yksi kansainvälinen ja suuri taidekilpailu. Yleisesti taiteenvalintatapoja määriteltäessä suositaan avoimuutta ja valinnat toteutetaan pääsääntöisesti portfoliohakujen ja avoimien kilpailujen kautta.

Osassa taidekohteita taiteilija- ja teosvalintoja voi tehdä hankkeeseen valittu kuraattori taidetyöryhmän sijaan. Esim ehdotetun biennaalin kuraattori voi vaihtua vuosittain, jolloin valintoihin saadaan luonnostaan vaihtuvuutta ja erilaista taiteellista näkökulmaa.

Sopimuskäytännöt

Kun taidehanke käynnistyy, laaditaan valitun taiteilijan kanssa ensin luonnossopimus ja vasta luonnoksen toimittamisen ja hyväksynnän jälkeen siirrytään toteutusvaiheeseen laatimalla teoksen toteutuksesta toteutussopimus. Valitun taiteilijan tilaajavastuudokumentit tarkastetaan jo luonnosvaiheessa.

Linnanniemen taidehankkeelle laaditaan omat sopimus pohjat, jotka ovat hankkeen käytössä tulevaisuudessa. Sopimus pohjat hyväksytetään myös kaupungin lakimiehellä.

Lupamenettelyt

Toteutettavat taideteokset vaativat luvituksen aivan kuten muutkin pysyvät tai väliaikaisemmat kaupunkiin toteutettavat rakenteet. Tarvittavat luvat varmistetaan luonnosvaiheessa ennen siirtymistä teoksen toteutusvaiheeseen. Samalla määritellään, kuka luvat hakee.

PYSYVÄ TEOS

Pysyvän teoksen sijoittaminen kaupunkialueelle vaatii aina toimenpidelupaa, jota haetaan Turun kaupungin sähköisen lupapalvelun e-Permitin kautta. Lupaneuvontaa annetaan puhelimitse. Kaupungin internetsivuilta saa lisää tietoa neuvonnasta.

- 1. Luvan liitteeksi tarvitaan nimiöllinen asemapiirros eli teoksen tarkka sijainti viralliselle karttapohjalle merkittynä.**
- 2. Luvan yhteyshenkilöksi vaaditaan riittävän pätevyyden omaava pääsuunnittelija, jonka pätevyystaso riippuu teoksen toteutustavan vaativuudesta. Taideteosten osalta ammatikseen työtä tekevän taiteilijan kokemus lasketaan usein riittäväksi pätevyydeksi, jos teokseen ei liity vaativia rakenteellisia osia tai muita yleisön tai ympäristön turvallisuuteen liittyviä rakenteita. Pääsuunnittelijan kelpoisuuden arvioi aina rakennusvalvontaviranomainen.**
- 3. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan havainnekuva teoksesta paikoilleen asennettuna.**
- 4. Jos kyseessä on rakennelma, vaaditaan lupavaiheessa alustava selvitys käytettävistä rakenteista ja kiinnityksistä. Lupakäsittelyn jälkeen tarvitaan vaativampien rakenteiden osalta lisäksi rakennusalan ammattilaisen laatima rakennepiirustus, jossa on kuvattu tarkkojen mittojen lisäksi teoksessa käytetyt materiaalit, eri osien kiinnittyminen toisiinsa ja kiinnityksessä käytettävät materiaalit ja niiden vahvuudet. Näin pyritään varmistamaan teoksen turvallisuus ja riittävä kestävyys.**

VÄLIAIKAINEN TEOS

Määräaikaisen eli alle kuusi kuukautta esillä olevan teoksen sijoittamiseen tarvitaan maanomistajan kirjallinen lupa. Jos kyseessä on Turun kaupungin omistama yleinen maa-alue, esimerkiksi katu-, puisto- tai torialue, luvan myöntää maanhankintapäällikkö. Sijoituslupaa haetaan lähettämällä vapaamuotoinen sijoituslupahakemus Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden kirjaamoon osoitteeseen: kaupunkiymparistotoimiala@turku.fi. Kirjaamosta ohjataan hakemukset tarvittaessa eteenpäin tilapalveluiden tai liikuntapalveluiden yhteyshenkilöille, jotka myöntävät sijoituslupia omiin kiinteistöihinsä tai maa-alueilleen. Lupahakemus tulee tehdä vähintään kuukautta ennen teoksen aiottua esille laittamista

LÄHDE: Turun julkisen taiteen ohjelma https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turku_julkisen_taiteen_ohjelma_2022_kh.pdf

Teosten omistajuus, elinkaari ja huolto

Teosten omistajuus

Linnanniemen julkiset taideteokset tullaan pääsääntöisesti liittämään Turun kaupungin taidekokoelmaan, jonka ylläpidosta vastaa museopalvelut. Kiinteästi rakenteisiin, kuten rakennusten julkisivumateriaaleihin, integroidun taiteen ylläpidosta vastaa rakennuksen omistaja. Museopalvelut toimivat näissä tapauksissa neuvoa-antavana asiantuntijana.

Teosten elinkaari, huolto- ja ylläpito

Jokaiselle Linnanniemen alueelle valmistuvalle teokselle laaditaan huolto- ja ylläpito-ohje, joka määrittelee, kuinka teosta tulee huoltaa, miten toimitaan, jos teos kokee ilkivaltaa, teoksen ja sen osien takuuajat sekä teoksen oletetun eliniän.

Kaupunkiympäristön kunnossapito -yksikkö huolehtii julkisen taiteen ja etenkin ulkoveistosten ympäristöjen kunnossapidosta. Vastuunjako määritellään erikseen yksikön ja museopalveluiden välillä. Museopalvelut ja kaupunkiympäristön kunnossapito järjestävät vuosittain syksyllä tapaamisen, jolloin käydään läpi seuraavan vuoden julkisen taiteen ympäristöjen kunnossapitotoimenpiteet.

Teosten ylläpitämiseen kuuluu myös muita kuin teoksen fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä toimenpiteitä. Teosten ylläpito tarkoittaa myös niitä koskevien aineistojen säilyttämistä sekä aktiivista viestintää ajankohtaisista hankkeista ja kokoelmaan kuuluvista teoksista.

Jo teoksen hankintavaiheessa kirjataan hankintasopimukseen selkeästi, kuka on vastuussa sen ylläpidosta. Jos hankittava teos on määräaikainen, määritellään sopimukseen ylläpitovastuu sen koko elinkaaren ajaksi sekä sovitaan teoksen mahdollisesta dokumentoinnista sen elinkaaren aikana.

Taideohjelman kokonaisbudjetista on varattu 10 % teosten tulevaisuuden huoltoa ja ylläpitoa varten. Kaupungin omistamien teosten osalta Museopalvelut määrittelevät, koska teos on niin huonossa kunnossa, että huoltoa tai konservointia ei enää kannata tehdä. Muiden teosten osalta Linnanniemen taidetyöryhmä toimii määrittelijänä.

Tekijänoikeus

Taiteilijalla on lainmukainen tekijänoikeus toteuttamiinsa teoksiin ja teosten tekijänoikeudellisesta käytöstä on sovittava erikseen Taiteilijan kanssa. Tekijänoikeudellisella käytöllä tarkoitetaan muun muassa sellaista kuvan käyttöä teoksesta, jossa teos on pääaiheena.

Osana taiteilijan kanssa laadittavaa sopimusta tulee sopia myös siitä, onko tilaajalla lupaa jakaa teoksesta kuvia sosiaalisessa mediassa. Lisäksi sopimuksessa tulee mm. määritellä, että jos tilattua taiteilijan laatimaa luonnosta ei päätetä toteuttaa, ei tilaajalla ole siihen mitään oikeuksia. Sopimukseen kirjataan myös, että Taiteilija vastaa siitä, että hänellä on kaikki tekijänoikeudet sekä immateriaalioikeudet ehdottamaansa teokseen. Tilaaja ei ole vastuussa immateriaalioikeuksien loukkaamiseen tai niistä aiheutuviin kustannuksiin tai riitoihin.

Viestintä

Turun kaupunki on tehnyt ja tekee lähivuosien aikana strategiaansa pohjautuen mittavia kulttuuri-investointeja, joista Linnanniemen taidekaupunginosa on yksi esimerkki. Linnanniemen taidekaupunginosasta viestitään linjassa Turun kaupungin viestinnän tavoitteiden kanssa tuoden esille erityisesti niitä investointeja, joita kaupunki tekee kulttuuriin ja hyvinvointiin liittyen. Tavoitteena Linnanniemen alueen viestinnässä on edistää myös koko Turun positiivista näkyvyyttä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Viestinnän kautta tuodaan esille kaupungin strategista periaatetta “kulttuuri kuuluu kaikille”.

Linnanniemen taiteesta ja tapahtumista viestitään avoimesti ja positiivisella otteella korostaen myös ympäristönäkökulmaa ja niin koko alueen kuin taiteenkin hiilineutraaliustavoitetta. Taiteen toteutumisesta tiedotetaan laajasti kuten myös mahdollisuudesta osallistua alueen taiteen ja tapahtumien toteuttamiseen.

Tärkeitä tiedottamisen paikkoja ovat erityisesti taiteilijahaut, joista viestitään perinteisin tiedottein, mutta myös paikallisten ja kansallisten taiteilijaseurojen kautta. Teosten valmistumisesta kerrotaan laajasti ja niiden julkistus voidaan tehdä juhlamenoin. Taiteilijavetoiset teosesittelyt avaavat taiteen taustoja kaupunkilaisille ja luovat henkilökohtaisempaa sidettä teoksiin. Tärkeää on myös viestiä alueen tapahtumista - niin suurista kuin pienemmistäkin - jotta kävijät löytävät Linnanniemen tarjonnan äärelle.

Viestintää Linnanniemen taideohjelmasta kannattaa yhdistää alueen muuhun tiedottamiseen. Esimerkiksi kun tiedotetaan alueella alkavasta puistorakentamisesta, voidaan samassa tiedotteessa kertoa myös tuohon puistoon toteutettavasta taiteesta. Näin rakennetaan kokonais kuvaa Linnanniemestä taidekaupunginosana. Myös alueen muita toimijoita kannustetaan huomioimaan omassa viestinnässään alueen taide varsinkin sen koskettaessa heidän tilojaan tai lähiympäristöään.

Taideohjelman päivitys

Koska alue rakentuu pitkän ajan kuluessa, on tärkeää, että taideohjelmaan kirjattuja käytäntöjä ja ajatuksia päivitetään suunnitelmien muuttuessa ja selkiytyessä. Linnanniemen alueella esimerkiksi historian ja tulevaisuuden museon arkkitehtuurikilpailun ja Linnanniemen maisema-arkkitehtuurikilpailun ratkeaminen vaikuttavat suuresti alueen ilmeeseen ja rakentumiseen. Onkin suositeltavaa vähintäänkin arvioida taideohjelmaan kirjattuja käytäntöjä ja ajatuksia näiden kilpailujen ratkettua. Päätöksen mahdollisesta taideohjelman päivityksestä tekee Linnanniemen taidetyöryhmä.

Termien selitys

Graffitiseinä

Graffitiseinä on rakenne, joka on tarkoitettu graffittien luvalliseen ja vapaaseen maalaamiseen. Seinä voidaan ennalta määritellyin väliajoin maalata valkoiseksi, jolloin uudet maalarit saavat puhtaan pohjan tai sen kuvasto voi kehittyä orgaanisesti ajan kuluessa.

Hiililaskuri

Hiililaskurilla voidaan selvittää yksittäisen teoshankkeen tai kokonaisuuden aiheuttamia hiipäästöjä.

Julkinen taide

Julkinen taide on taideteoksia julkisessa tilassa. Teos voi olla joko julkisella tai yksityisellä alueella ja se voi olla hankittu joko julkisella tai yksityisellä rahoituksella mutta se on vapaasti saavutettavissa olevaa taidetta.

Kuraattori

Taiteen ammattilainen, joka ehdottaa tai valitsee taiteilijoita tai teoksia määriteltynä kohteisiin.

Luonnossopimus

Laaditaan taiteilijan kanssa kun taidehanke käynnistyy. Luonnossopimus määrittelee ehdot luonnoksen laatimiselle mutta se ei vielä sido tilaajaa toteuttamaan teosta.

Maataide

Maataide on taiteen muoto, jossa maa-alue tai maisema muunnetaan taideteokseksi. Maataiteessa käytetään mielellään paikalla jo olevia tai esimerkiksi puistorakentamisessa muutenkin käytettäviä materiaaleja sen sijaan, että sinne sijoitettaisiin muualla tehty irrallinen taideteos.

Osallistava taidehanke/teos

Teos tai hanke, jonka suunnitteluun, toteutukseen tai kokemiseen yleisö voi aktiivisesti osallistua.

Pysyvä taidehanke/teos

Teos tai hanke, joka on tarkoitettu kestäväksi usein määrittelemättömän ajan. Pysyvän teoksen materiaalien ja toteutus tekniikoiden tulee olla hyvin aikaa kestäviä.

Rakentamiseen integroitu teos/taide

Teos, joka yhdistyy saumattomasti kohteen rakenteisiin tai pintamateriaaleihin. Esimerkiksi aukoiden kiveykset tai rakennusten julkisivut voivat toimia integroidun taiteen alustana.

Taidekaupunginosa

Kaupungin alue, jossa taide on suuressa roolissa luomassa sen imagoa. Turun Linnanniemi ei ole varsinainen kaupunginosa, vaikka puheissa sellaisen roolin saakin. Termin selkeyden vuoksi ohjelmassa käytetään Linnanniemestä sanaa taidekaupunginosa.

Taidekilpailu

Taidekilpailun kautta pyydetään määriteltynä kohteeseen ehdotuksia toteutettavasta taideteoksesta. Kilpailu voidaan järjestää avoimena tai kutsukilpailuna. Suomen taiteilijaseuralla on säännöt taidekilpailujen järjestämiseen.

Taideohjelma

Taideohjelma on alueelle, rakennuskohteelle tai muulle kokonaisuudelle laadittava suunnitelma, jossa määritellään mm. taiteen tavoitteet, teemat, sijoittuminen, rahoitus sekä hallinnointi.

Taideraha

Taiderahaa kerätään alueelle rakentavilta tahoilta esimerkiksi taidevelvoitteen mukaisesti ja sillä rahoitetaan alueen taidetta tai tapahtumia.

Taidesuunnitelma

Taidesuunnitelma on taideohjelmaa yksityiskohtaisempi ja tarkempi suunnitelma taiteen toteuttamisen tueksi. Taidesuunnitelmasta selviää esimerkiksi taiteen tavoitteet, tarkka sijoittuminen, budjetti ja taiteilijan valintatapa.

Taidevelvoite

Taidevelvoite velvoittaa alueelle rakentavia tai siellä toimivia maksamaan taiderahaa taideohjelmassa, kaavassa tai rakennustapaohjeessa määriteltyjen ehtojen mukaisesti.

Taiteen edistämiskeskuksen %-taide avustus

Toistaiseksi Taiteen edistämiskeskus (<https://www.taike.fi>) on jakanut avustuksia julkisen taiteen hankkeiden rahoittamiseksi. Hakuaika on yleensä kevättalvella ja toteutukseen on vaadittu vähintään 50 % omarahoitusosuus.

Taiteilijan tekijänoikeus

Taiteilijalla on lainmukainen tekijänoikeus. Teoksen tekijänoikeudellisesta käytöstä on sovittava erikseen Taiteilijan kanssa. Tekijänoikeudellisella käytöllä tarkoitetaan esimerkiksi sellaista kuvan kaupallista käyttöä, jossa teos on pääaiheena.

Toteutussopimus

Toteutussopimus laaditaan taiteilijan kanssa kun luonnos on hyväksytty ja teoksen tilaamisesta on tehty päätös. Toteutussopimus määrittelee ne ehdot, millä taideteos tilataan.

Turun julkisen taiteen työryhmä

Vuonna 2022 perustettu työryhmä, joka ohjaa Turun julkisen taiteen hankintoja ja esittelyä kaupunkitilassa sekä edistää sen asemaa osana muuta suunnittelutyötä.

Työvaliokunta

Isommasta työryhmästä koottu pienempi, operatiivinen työryhmä, joka osallistuu ohjausryhmää enemmän käytännön asioiden käsittelyyn ja päätöksiin.

Videotaide

Videotaide on taiteen muoto, jossa video on taiteellisen ilmaisun väline. Videotaiteessa ei aina ole näyttelijöitä, dialogia, tarinaa tai juonta eikä se välttämättä noudata muitakaan elokuvataiteen konventioita, vaikka yhtymäkohtia elokuviin voi olla.

Vihertaide

Vihertaiteessa hyödynnetään eläviä kasveja ja istutuksissa käytettäviä materiaaleja. Teos voi olla väliaikainen ja kuihtua pois elinkaarensa päässä tai pysyvä koostuen esimerkiksi perennoista, pensaista ja puista.

Vuosisuunnitelma

Vuosisuunnitelma Linnanniemen taiteelle laaditaan joka syksy ja siitä selviää seuraavan vuoden alkavat ja jatkuvat taidehankkeet. Vuosisuunnitelman perusteella osataan varata toteutettaville toimenpiteille tarpeeksi resursseja.

Väliaikainen taidehanke/teos, teoksen elinkaari

Teos tai hanke, jonka ei ole tarkoitus olla pysyvä. Yleensä väliaikaisuudelle määritellään jonkinlainen aikaraja, mutta teos voi olla esillä myös määrittelemättömän ajan.

Ympäristötaide

Ympäristötaide on rakennettuun ympäristöön tai luonnonympäristöön tehtyä taidetta. Ympäristötaideteos voi olla myös teko, tapahtuma tai prosessi. Ympäristötaiteen materiaalit ovat usein biologisesti hajoavia, mutta se ei ole määrittelevä tekijä. Ympäristötaiteeksi voidaan sanoa myös ekologisia asioita käsittelevää taidetta.

